

Regionalna konkurentnost Hrvatske

Gordić, Vedrana

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:262634>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-10**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

VEDRANA GORDIĆ

REGIONALNA KONKURENTNOST HRVATSKE

Završni rad

Pula, 2016.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

VEDRANA GORDIĆ

REGIONALNA KONKURENTNOST HRVATSKE

Završni rad

JMBAG: 0303028505, redovita studentica

Studijski smjer: Turizam

Predmet: Gospodarstvo Hrvatske

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Opća ekonomija

Znanstvena grana: Ekonomija

Mentor / Mentorica: doc. dr. sc. Kristina Afrić Rakitovac

Pula, rujan 2016.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Vedrana Gordić, kandidat za prvostupnika ekonomije ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, 19.09.2016. godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Vedrana Gordić dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom Regionalna konkurentnost Hrvatske koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 19.09.2016.

Potpis

SADRŽAJ

UVOD	6
1. REGIONALNI RAZVOJ	2
2. REGIONALNA POLITIKA EUROPSKE UNIJE	4
2.1. Europski fond za regionalni razvoj	5
2.2. Kohezijski fond	7
2.3. Europski socijalni fond	8
2.4. Fond solidarnosti EU	9
3. REGIONALNI RAZVOJ HRVATSKE	11
3.1 Regionalni razvoj u vrijeme Jugoslavije i hrvatskog osamostaljenja	12
3.2. Regionalizacija Hrvatske	14
3.3. Regionalne razlike u Hrvatskoj	15
4. KONKURENTNOST HRVATSKIH REGIJA PREMA REGIONALNOM INDEKSU KONKURENTNOSTI.....	17
4.1. Regionalni indeks konkurentnosti.....	17
4.2. Rezultati mjerenja konkurentnosti županija u 2013. Godini	19
5. PROFILI KONKURENTNOSTI ISTARSKE, DUBROVAČKO-NERETVANSKE I VIROVITIČKO-PODRAVSKE ŽUPANIJE.....	23
5.1. Istarska županija	23
5.1.1. Poslovno okruženje	25
5.1.2. Poslovni sektor.....	27
5.2. Dubrovačko-neretvanska županija.....	29
5.2.1. Poslovno okruženje	31
5.2.2. Poslovni sektor.....	32
5.3. Virovitičko-podravska županija	33
5.3.1. Poslovno okruženje	35
5.3.2. Poslovni sektor.....	37
ZAKLJUČAK.....	39
POPIS LITERATURE.....	40
POPIS TABLICA.....	44
SAŽETAK.....	45
SUMMARY	46

UVOD

Tema ovog završnog rada jest prezentacija regionalnog razvoja, točnije razvoja Hrvatske kako bi se utvrdila regionalna konkurentnost hrvatskih županija, a cilj je prikazati ukupno stanje konkurentnosti Hrvatskih regija, kao i detaljniji prikaz čimbenika konkurentnosti putem obrade profila konkurentnosti triju županija: Istarske, Dubrovačko-neretvanske te Virovitičko-podravske županije.

U prvom poglavlju s teorijskog aspekta prikazan je regionalni razvoj te su definirani osnovni pojmovi poput regije i regionalne ekonomike kako bi se mogla pružiti osnova za daljnju analizu i objašnjenje razvoja Hrvatske.

U drugom poglavlju predstavljena je regionalna politika Europske Unije koja je od posebne važnosti otkako je Hrvatska postala punopravnom članicom; predstavljeni su najvažniji fondovi putem kojih se dodjeljuju sredstva koja omogućuju regionalni razvoj.

U trećem poglavlju predstavlja se regionalni razvoj Hrvatske kroz prezentacije razvoja kroz povijest, od vremena kada je Hrvatska bila članica SFRJ do njezinog osamostaljenja, te se objašnjava potreba za regionalizacijom kao i regionalne razlike u Hrvatskoj.

U četvrtom poglavlju opisan je regionalni indeks konkurentnosti putem kojeg su prezentirani rezultati ukupne regionalne konkurentnosti iz 2013. godine.

U petom poglavlju prikazani su profili konkurentnosti Istarske, Dubrovačko-neretvanske te Virovitičko-podravske županije obrađeni putem regionalnog indeksa konkurentnosti. Razlog odabira tih triju županija je prezentacija jedne županije koja je visoko na vrhu ljestvice konkurentnosti, jedna koja bi spadala u hrvatski prosjek te posljednja županija koja je vrlo nisko na ljestvici konkurentnosti, te su se odabirom različitih županija prezentirale potencijalne razlike u konkurentnosti.

Pri izradi rada korištena je metoda analize, informacije su prikupljene s internetskih stranica, stručne literature kao i službenih publikacija objavljenih od strane raznih organizacija.

1. REGIONALNI RAZVOJ

Pojam regija definira se kao dio zemljišne površine koju karakteriziraju određena obilježja (bilo fizička, ekonomska, politička itd.) koja je čine jedinstvenom i različitom od drugih područja¹. Podjela na regionalna područja može se provoditi po različitim kriterijima; s gledišta gospodarskog kriterija u prvi plan se stavlja definiranje gospodarski zaokruženog prostora unutar kojeg će gospodarski subjekti moći optimalno rješavati brojna zajednička razvojna i tekuća pitanja². Sam prostor može se uzeti kao osnovica regionalnog razvoja jer objedinjuje različite sadržaje poput prirodnih, ekonomskih, društvenih te drugih, koje je moguće individualno obilježiti i razlikovati, a na osnovi toga klasificirati u određene uže i šire prostore. Upravo ta raznolikost prostora i aktivnosti omogućuje brojne pristupe i izučavanja u kompleksu prirodnih i društvenih znanosti te razvoja znanstvenih disciplina no u ovom slučaju prostor se promatra s ekonomskog gledišta što pruža mogućnosti za stvaranje osnova za izučavanje ekonomskih procesa te traženja potencijalnih rješenja za razvojne nesklade. Prema tome, disciplina koja se bavi pitanjima regionalnog razvoja je regionalna ekonomika, a definira se kao znanstvena disciplina koja s ekonomskog stajališta izučava, na obilježenim i determiniranim prostorima, odnosno regijama i u prostornoj interakciji, sadržaje i procese radi traženja rješenja za mobilnost i optimalnu alokaciju resursa, te na toj osnovi maksimiranje blagostanja³.

Ako se analizom regija utvrdi da neka regija odstupa od nacionalnog prosjeka po: visokoj i trajnoj nezaposlenosti, niskoj razini i sporom rastu BDP-a per capita, visokoj ovisnosti o uskoj industrijskoj bazi, naglom padu proizvodnje, neodgovarajućom opremljenosti infrastrukturom te velikim migracijama izvan regija, smatra se da postoji „regionalni problem“. Utvrđene razlike se, zavisno od gledišta na ekonomski sustav i politiku, mogu ali i ne moraju smatrati problemom. Zastupnici neoliberalne ekonomske teorije smatraju razlike privremenima, tj. kratkoročnima jer smatraju da će tržišne snage s vremenom utjecati na uravnoteženje razine razvijenosti regije dok zastupnici

¹ Čavrak, V., „Regionalni razvoj i regionalna politika“ U: Družić, I. (2003.) *Hrvatski gospodarski razvoj*, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Politička kultura, Zagreb, str. 121

² Čavrak, V. „Regionalna politika i regionalne nejednakosti u Hrvatskoj“ U: Čavrak, V. (2011.) *Gospodarstvo Hrvatske*, Politička kultura, str. 223

³ Bogunović, A., „Nacionalni i regionalni razvitak“ U: Družić, I. (1998.), *Hrvatsko gospodarstvo*, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Politička kultura, Zagreb, str. 76

kejnezijske prepoznaju potrebu za državnim intervencijama jer smatraju da slobodno tržište zapravo povećava regionalne razlike umjesto da ih smanjuje.

Sam razvoj regija promatran s ekonomskog stajališta i procesa unutar i između regionalnih jedinica, treba promatrati s dvije točke gledišta: *unutarnje* i *vanjske*. S unutarnje točke gledišta podrazumijeva se unutarregionalna alokacija resursa, organizacija i sadržajna usklađenost koje pružaju mogućnosti za intenzivan rast i razvoj, dok vanjska točka gledišta se odnosi na otvorenost regije i međuregionalne odnose te stvaranje mehanizma za prenošenje ekonomskog rasta i razvoja u cjelini prostora narodnog gospodarstva, ali i odnosa sa širim okruženjem. Omogućuje se usmjeravanje pozitivne interakcije društvenoekonomskih sadržaja na druge regije ali i zemlju u cjelosti.

Regionalni razvoj podrazumijeva društveno-ekonomske promjene, a te promjene je potrebno konstantno analizirati i predviđati te usmjeravati razvojne tokove kako bi se stvorile mogućnosti za razvoj svake regije. Neophodno je da se izgradi i provodi regionalna politika koja će na pravilan način riješiti ili barem tretirati regionalne nesklade koji uzrokuju usporavanje rasta i razvoja, a to se postiže izgradnjom i definiranjem koncepcija, strategija, ciljeva, zadataka i tekućih mjera ekonomske politike te njihovo ostvarivanje na teritorijalnim razinama.

2. REGIONALNA POLITIKA EUROPSKE UNIJE

Prema definicije Europske Unije regionalna konkurentnost je sposobnost kreiranja atraktivnog i održivog okruženja za poslovanje i življenje⁴, dakle može se reći da je regionalna politika od velikog značaja kako bi se stvorili jednaki uvjeti za život u svim područjima. Regionalna politika Europske Unije strateška je investicijska politika koja je usmjerena na sve regije i gradove EU s ciljem poticanja njihovog gospodarskog razvoja i poboljšanja sveukupne kvalitete života. Sredstva predviđena regionalnom politikom služe za ulaganje u slabije razvijene regije kako bi im se pomoglo da ostvare svoj gospodarski potencijal, i to putem financiranja strateških prometnih infrastruktura, poticanja malih i srednjih poduzeća da postanu konkurentnija i na taj način osiguraju otvaranje novih radnih mjesta ili pak za poticanje modernizacije obrazovnih sustava kako bi se stvorilo učinkovitije društvo. Upravo zbog njenog velikog značaja za gospodarski rast, regionalna politika čini najveći dio proračuna EU za 2014.-2020. godinu; 351,8 milijardi eura od sveukupnih 1 082 milijardi eura⁵.

Regionalna politika provodi se pomoću nekoliko fondova, neki od kojih su Europski fond za regionalni razvoj (EFRR) i Kohezijski fond. EFRR ima za cilj ojačati gospodarsku strukturu i socijalnu koheziju u Europskoj Uniji ispravljanjem neravnoteža između njenih regija dok je kohezijski fond namjenjen članicama čija je vrijednost bruto nacionalnog proizvoda po stanovniku manja od 90% prosjeka EU, te služi kako bi se smanjile gospodarske i socijalne razlike uz promicanje održivog razvoja. Osim EFRR i Kohezijskog fonda veliku ulogu igra još i Europski Socijalni Fond, koji se uz EFRR naziva strukturnim fondom zbog ulaganja u ekonomsko i socijalno restrukturiranje EU kako bi se smanjile razlike u razvoju između regija, te Fond Solidarnosti EU.

Proračun za regionalnu politiku utvrđuje se na sedam godina a postoje tri faze u postupku ulaganja sredstava iz fondova⁶:

1. Na temelju prijedloga Komisije Europski parlament i vijeće ministara EU zajednički odlučuju o proračunima i pravilima za uporabu fondova

⁴ Annoni, P., Dijkstra, L. (2013) *EU Regional Competitiveness Index RCI 2013*, European Union, Joint Research Center, Luxembourg: Publications Office of the European Union, str. 4

⁵ Europska unija, Ured za publikacije Europske unije (2014), *Regionalna politika Europske Unije*, Luxembourg, str. 3

⁶ Ibidem, str. 9

2. Komisija surađuje s državama EU na izradi „sporazuma o partnerstvu“ u kojima su navedeni prioriteti za ulaganja i razvojne potrebe, a države također predstavljaju nacrt operativnih programa u kojima su ciljevi podjeljeni na konkretna područja djelovanja. Konačno, Komisija pregovara s nadležnim tijelima o konačnom sadržaju tih planova ulaganja
3. Programi se provode u državama po njihovim regijama; to podrazumijeva biranje, praćenje i procjenu tisuća projekata. Rad organiziraju upravljačka tijela u svojoj državi ili regiji

Dakle, upravljanje i provedba programa u velikoj su mjeri preneseni uprave na nacionalno i podnacionalnoj razini, ali države moraju uvjeriti Komisiju da se sredstva troše racionalno, odnosno na djelotvoran način i u skladu sa zakonima Europske Unije.

2.1. Europski fond za regionalni razvoj

EFRR stvoren je 1975. godine i kao što je prethodno navedeno, namijenjen je pomoći pri otklanjanju glavnih regionalnih neuravnoteženosti. Sam fond usmjerava svoja ulaganja u nekoliko ključnih područja, poznato još i kao „tematska koncentracija“ odnosno tematski ciljevi⁷:

- jačanje istraživanja, tehnološkog napretka i inovacija
- poboljšanje pristupa informacijskoj i komunikacijskoj tehnologiji te njene uporabe i kvalitete
- jačanje konkurentnosti MSP-ova, poljoprivrednog sektora (u sklopu EPFRR-a) te sektora ribarstva i akvakulture (u sklopu EFPR-a)
- podršku prelasku na ekonomiju s niskom razinom emisije ugljika u svim sektorima

Za jačanje istraživanja, tehnološkog napretka i inovacija EFRR podupire prioritete ulaganja u unaprjeđenje infrastrukture i kapaciteta za istraživanje i inovacije kako bi se

⁷ Službeni list Europske Unije (2013.) *Uredba EU parlamenta i vijeća o Europskom fondu za regionalni razvoj i o posebnim odredbama o cilju „Ulaganje za rast i radna mjesta“ te stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 1080/2006 str. 347/343*

razvila izvrsnost u istraživanju i inovacijama, promicanje centara za usavršavanje te promicanje poslovnog ulaganja u istraživanje i inovacije razvijanjem poveznica i sinergija između poduzeća, centara za istraživanje i razvoj te sektora visokog obrazovanja, promicanje ulaganja u razvoj proizvoda i sl.

Da bi se poboljšao pristup infomacijskoj i komunikacijskoj tehnologiji, te se poboljšala njena uporaba i kvaliteta, podupiru se ulaganja u uvođenje mreža visokih brzina, proširivanje dostupnosti širokopojasne veze, usvajanje novih tehnologija, razvoj proizvoda i usluga informacijskih i komunikacijskih tehnologija te jačanje aplikacija komunikacijskih i informacijskih tehnologija.

Kada se govori o povećanju konkurentnosti MSP-ova, podupire se promicanje poduzetništva, razvijanje i provedba novih poslovnih modela za MSP-ove, podupiranje stvaranja i proširenja naprednih kapaciteta za razvoj proizvoda i usluga te podupiranje kapaciteta MSP-ova za rast na regionalnim, nacionalnim i međunarodnim tržištima te sudjelovanje u inovacijskim procesima.

Za prelazak na ekonomiju s niskom razinom emisije ugljika podupire se promicanje proizvodnje i distribucije energije iz obnovljivih izvora, podupiranje energetske učinkovitosti, pametnog upravljanja energijom i korištenja obnovljivih izvora energije, razvoj i provedba pametnih sustava distribucije koji djeluju pod niskim i srednjim razinama napona i sl.

Resursi EFRR-a za predviđena područja dodjeljuju se ovisno o kategoriji regije: u razvijenim regijama barem 80% sredstava mora se usmjeriti u najmanje dva područja, odnosno tematska cilja određena Uredbom EU parlamenta i vijeća, dok se 20% sredstava dodjeljuje tematskom cilju podrške prelaska na ekonomiju s niskom razinom emisije ugljika.

U tranzicijskim regijama barem 50% sredstava dodjeljuje se za dva tematska cilja dok 15% dodjeljuje se za podršku prelaska na ekonomiju s niskom razinom emisije ugljika dok u manje razvijenim regijama barem 50% sredstava dodjeljuje se dvama ili više tematskih ciljeva dok se 12% dodjeljuje cilju prelaska na ekonomiju s niskom razinom emisije ugljika.

Potrebno je istaknuti zašto se veliki dio sredstava usmjerava za podršku prelaska na ekonomiju s niskom razinom emisije ugljika. Naime, Europska Unija prepoznaje

klimatske promjene kao prioritet za promjene te je jedan od ključnih ciljeva EU za 2020. godinu smanjiti emisiju stakleničkih plinova za 20% u odnosu na 1990. godinu, a za 2030. godinu smanjenje emisije stakleničkih plinova za 40%⁸.

Sredstva fonda mogu koristiti istraživački centri, lokalne i regionalne vlasti, škole, korporacije, trening centri, državna uprava, mala i srednja poduzeća, sveučilišta i udruge kao i javna tijela, neke organizacije privatnog sektora, nevladine organizacije i volonterske organizacije⁹.

2.2. Kohezijski fond

Kohezijski fond utemeljen je 1994. godine, te se iz njega ulaže u prometne mreže i okoliš u državama Europske Unije koje imaju BDP niži od 90% prosjeka EU, ponajprije u zemlje Istočne i Srednje Europe¹⁰ a služi za smanjivanje gospodarskih i socijalnih razlika poboljšanjem regionalne povezanosti i pristupačnosti te promicanju održivog razvoja. Za razdoblje od 2014. do 2020. godine Kohezijski fond usmjeren je na Bugarsku, Hrvatsku, Cipar, Republiku Češku, Estoniju, Grčku, Mađarsku, Latviju, Litvu, Maltu, Poljsku, Portugal, Rumunjsku, Slovačku i Sloveniju¹¹.

Potpota iz fonda daje se za ulaganje u okoliš, uključujući područja povezana s održivim razvojem i energijom od kojih se ostvaruje korist za okoliš; daje se potpora TENT-u, odnosno iz fonda se posebno podupire transeuropska prometna mreža koja je bitna za odgovarajuće funkcioniranje unutarnjeg tržišta i za olakšavanje kretanja ljudi i robe unutar i izvan EU kopnom, morem i zrakom¹². Kohezijski fond podržava infrastrukturne projekte pod inicijativom Program povezivanja Europe (Connecting Europe Facility).

⁸ Europska Komisija, *Klimatska politika EU* [website], 2016, http://ec.europa.eu/clima/citizens/eu/index_hr.htm (pristupljeno 08. rujan 2016.)

⁹ Europski fondovi EU, „*Europski fond za regionalni razvoj*“ [website], <http://europski-fondovi.eu/sites/default/files/Europski%20fond%20za%20regionalni%20razvoj.pdf> (pristupljeno 08. rujan 2016)

¹⁰ Europska unija, Ured za publikacije Europske unije (2014), *Regionalna politika Europske Unije*, Luxembourg, str. 7

¹¹ Europska Komisija, Regionalna politika, *Kohezijski fond* [website], 2016 http://ec.europa.eu/regional_policy/hr/funding/cohesion-fund/ (pristupljeno 09. rujan 2016.)

¹² Europska unija, Ured za publikacije Europske unije, op.cit. str. 7

Kohezijskim fondom Unija nastoji postići svoje ciljeve u području okoliša, a to su energetska učinkovitost i energija iz obnovljivih izvora te djelovanjima u prometnom sektoru izvan transeuropskih mreža, željezničkom, riječnom i pomorskom prometu, intermodalni prometni sustavi i njihova interoperabilnost, upravljanje cestovnim, pomorskim i zračnim prometom te čist gradski i javni prijevoz¹³.

2.3. Europski socijalni fond

Europski Socijalni Fond prvi je od osnovanih fondova regionalne politike i ujedno najstariji strukturni fond, osnovan 1958. godine. Radi se o fondu fokusirnom na poboljšanje mogućnosti zaposlenja i obrazovanja diljem Europske unije, kao i poboljšanje položaja najugroženijih ljudi kojima prijeti siromaštvo; dakle fond koji stavlja fokus na ulaganje u ljudske resurse. ESF podupire politike država članica kojima je cilj postići punu zaposlenost te kvalitetu i produktivnost u radu.

Cilj ESF-a jest pomoći tražiteljima zaposlenja na način da im se osigura pristup odgovarajućem osposobljavanju. Odgovarajuće osposobljavanje pomaže osobama kroz jačanje njihove zapošljivosti ili kroz prekvalificiranje već postojećih radnika kako bi naučili nove vještine te se lakše prilagodili promjenama u radnom okruženju. Osim za osposobljavanje radnog stanovništva, fond također ulaže u projekte kojima je cilj borba protiv svih oblika diskriminacije te pomoć marginaliziranim zajednicama da se integriraju u društvo.

ESF funkcionira na način da se izdvajaju novčana sredstva za financiranje projekata vezanih uz zapošljavanje koji se provode na lokalnoj, regionalnoj i državnoj razini diljem Europske Unije. Svaka zemlja članica u suradnji s Europskom komisijom odabire jedan ili više operativnih programa koji će se financirati iz ESF-a tijekom sedmogodišnjeg razdoblja, potom EU dodjeljuje novčana sredstva iz fonda članicama i njihovim regijama za financiranje njihovih operativnih projekata. Nositelji su brojne

¹³ Službeni list Europske Unije (2013.) *Uredba (eu) br. 1300/2013 europskog parlamenta i vijeća od 17. prosinca 2013. o Kohezijskom fondu i stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 1084/2006 str. 347/281*

javne i privatne organizacije koje se nazivaju *korisnicima* dok *sudionici* imaju izravnu korist. U Hrvatskoj je zasad provedeno 5 takvih projekata¹⁴:

- **Osnaživanje organizacija civilnog društva u Hrvatskoj** (promicanje volontiranja kao načina poboljšanja zapošljivosti ljudi)
- **Poboljšavanje školskog kurikulumu za učenike i nastavnike** (poboljšanje školskog kurikulumu u učenju iz područja poljoprivrede)
- **Novi početak za dugoročno nezaposlene visokoobrazovane osobe** (projekt kojim se pomaže dugoročno nezaposlenim visokoobrazovanim osobama da počnu ispočetka kao zaposlenici ili poduzetnici)
- **Mladi na tržištu rada** (osposobljavanje mladih za brigu o djeci, vještine koje koriste u novoosnovanim dječjim igraonicama na području grada Pleternice)
- **Poticanje intenzivnijeg uključivanja osoba s invaliditetom na tržište rada** (uključenost osoba s invaliditetom na tržištu rada)

Iznos sredstava koja se izdvajaju iz ESF-a, kao i vrste projekata, ovise o bogatstvu regije. Kako su regije EU podjeljene na tri financijske skupine na temelju regionalnog BDP-a po stanovniku koji se uspoređuje s prosječnim BDP-om EU, razlikuju se razvijene regije, regije u tranziciji i manje razvijene regije. S obzirom da Hrvatska ima BDP per capita manji od 50% prosječnog EU BDP-a¹⁵, spada u manje razvijene regije.

2.4. Fond solidarnosti EU

Fond solidarnosti Europske Unije, skraćeno FSEU, osnovan je kao odgovor na prirodne katastrofe velikih razmjera te se putem njega izražava europska solidarnost s regijama unutar Europe koje su pogođene katastrofama; specifično, nastao je kao odgovor na velike poplave u središnjoj Europi 2002. godine. No, bitno je istaknuti razliku kako fond nije brzi odgovor na posljedice katastrofalnih događaja, već država

¹⁴ Europska Komisija, Zapošljavanje, socijalna pitanja i socijalna integracija, *Europski socijalni fond* [website]

<http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=46&langId=hr&keywords=&theme=0&country=383&list=1>
(pristupljeno 09. rujan 2016)

¹⁵ Eurostat, *GDP per capita* [website] 2016, http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/GDP_per_capita_consumption_per_capita_and_price_level_indices (pristupljeno 10.09.2016.)

zahvaćena nepogodom mora podnijeti zahtjev i tek nakon odobrenja zahtjeva i proračunskog postupka dobija financijsku pomoć, iako proračunski postupak može potrajati i do nekoliko mjeseci.

Fond pruža pomoć za neposrednu restauraciju infrastrukture i tvornica u području energije, pitke i otpadne vode, telekomunikacije, zdravlja i edukacije, kao i pružanje privremenog smještaja i hitnih službi kako bi se zadovoljile potrebe stanovnika¹⁶.

Hrvatska je imala velike koristi od Fonda solidarnosti, koristeći njegova sredstva tri puta dosad: za dvije poplave 2010. godine 5 milijuna eura i za poplavu 2012. godine 287 tisuća eura, a 31. srpnja 2014. godine predana je službena prijava Fondu solidarnosti zbog devastirajućih poplava koje su u svibnju 2014. godine prouzročile veliku štetu na području Vukovarsko–srijemske, Brodsko-posavske, Osječko-baranjske, Požeško-slavonske i Sisačko-moslavačke županije¹⁷. 10. listopada 2014. godine Europska komisija objavila je da je predviđeno 80 milijuna eura za zemlje zahvaćene poplavama (tada Hrvatska, Srbija i Bugarska), a posebno za Hrvatsku predloženo je 8.96 milijuna eura¹⁸.

¹⁶ Europska Komisija, Regionalna politika, *Fond solidarnosti EU* [website] http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/thefunds/solidarity/index_hr.cfm (pristupljeno 10. rujna 2016.)

¹⁷ Ministarstvo gospodarstva, *Ministarstvo gospodarstva predalo službenu prijavu Fondu solidarnosti EU za naknadu šteta zbog poplava* [website], 2014, <http://www.mingo.hr/page/ministarstvo-gospodarstva-predalo-sluzbenu-prijavu-fondu-solidarnosti-eu-za-naknadu-steta-zbog-poplava> (pristupljeno 10. rujna 2016.)

¹⁸ European commission press release database, *European commission, Press release* [website] 2014, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-1128_en.htm (pristupljeno 10. rujna 2016.)

3. REGIONALNI RAZVOJ HRVATSKE

Kada se govori o Hrvatskoj govori se o maloj državi površine 56.594 km² koju nastanjuje 4,22 milijuna ljudi¹⁹, u geografskom smislu podjeljenoj na tri prirodno-geografske cijeline: nizinsku ili panonsku regiju koja obuhvaća 55% teritorija i 66% stanovništva, primorsku ili jadransku prirodnu regiju koja obuhvaća 31% teritorija i 33% stanovništva te gorsku prirodnu regiju koja obuhvaća 14% teritorija i svega 3% stanovništva. Geografski gledano, Hrvatska je država koja obiluje prirodnim resursima i povoljnom klimom koji mogu poslužiti kao osnova, kao temelj kvalitetnog razvoja ako ih se iskoristi na pravilan način. No da bi se to ostvarilo, potrebno je donijeti odgovarajuće strategije i planove razvoja koji će na ispravan način iskoristiti dostupne resurse.

Prethodno je spomenuto kako je regionalna politika bitna za uspostavljanje jednake kvalitete života u cijeloj državi, stoga je potrebno istaknuti da je regionalna politika Hrvatske utemeljena na Strategiji regionalnog razvoja Republike Hrvatske (SRR RH); prva strategija usvojena je 04. lipnja 2010. godine te se odnosila na razdoblje od 2011. do 2013. godine, a u skladu sa Zakonom potrebno je donijeti SRR za razdoblje do 2020. godine. U srpnju 2016. godine izrađen je nacrt prijedloga Strategije regionalnog razvoja za razdoblje do kraja 2020. godine²⁰, čiji je cilj pridonijeti utvrđivanju prioriternih aktivnosti usmjerenih prema jačanju razvojnog potencijala svih hrvatskih regija, smanjenju regionalnih razlika te izgradnji razvojnog potencijala slabije razvijenih dijelova zemlje. Nužno je da Hrvatska usvoji pravilnu strategiju kako bi se mogle postepeno otklanjati regionalne razlike i na taj način pridonijeti razvoju cijele države.

¹⁹ The World Bank, *Population, total* [website] 2016, <http://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL> (pristupljeno 11. rujna 2016.)

²⁰ Europski fondovi EU, *SRR RH za razdoblje do kraja 2020.* [website], 2016, <http://europski-fondovi.eu/content/nacrt-prijedloga-strategije-regionlanog-razvoja-rh-za-razdoblje-do-kraja-2020-godine> (pristupljeno 13. rujna 2016.)

3.1 Regionalni razvoj u vrijeme Jugoslavije i hrvatskog osamostaljenja

Sam problem razvoja datira još iz vremena kada je Hrvatska bila članica Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. Zbog bogate raznolikosti prirodnih, ekonomskih i kulturnih razina ravijenost trebala je politika koja bi se nosila sa razlikama u razinama razvijenosti i varijacijama u ekonomskim razlikama. 1950-ih godina provodila se intenzivna politika prema nedovoljno razvijenim područjima ali rezultati takve politike nisu bili obećavajući zbog povećanja razlike koja se mjerila konvencionalnim načinom, odnosno bruto domaćim proizvodom per capita; dakle, u vrijeme provođenja politike rezultati su zapravo bili gori.²¹ Jedan od osnovnih motiva za poticanje razvoja bio je ekonomske prirode jer je razvoj nerazvijenih dijelova bio u interesu razvijenih krajeva. Jugoslavija je od 1947. do 1951. godine provodila svoj prvi petogodišnji plan i u to vrijeme cijela Jugoslavija smatrala se nedovoljno razvijenom iako se posebni naglasak stavljao na Bosnu i Hercegovinu, Makedoniju, Crnu Goru. Kako su svi državni resursi bili na strog način centralizirani i alocirani, nije bilo posebne potrebe za definiranjem područja koje bi se smatralo nerazvijenima.

Pod novim sistemom decentralizacije postalo je jasno da se ta područja moraju jasnije odrediti, te su se pojavila dva prijedloga: prvi je smatrao kako bi velike regije sa detaljnom specifikacijom trebale biti određena nerazvijena područja (primjerice cijele republike, što je uključivalo sve države osim Hrvatske i Slovenije). Drugi prijedlog se odnosio na definiranje manjih područja, odnosno okruga, županija, i taj pogled je bio snažno usmjeren na Hrvatsku zbog velikih nesrazmjera u razvoju čime su se brojni dijelovi kvalificirali za privilegirani tretman nerazvijenih područja.

U drugom petogodišnjem planu provedenom od 1957. do 1961. godine postignut je kompromis kojim su se odredila područja koja su se kvalificirala kao nedovoljno razvijena i time zaslužile saveznu pomoć. Kako su definirana okružja bila podređena republikama, odlučeno je kako pomoć treba biti dodjeljena republikama koje će ju zatim dalje raspodjeliti u određena područja, odnosno u Hrvatskoj to su bili južni krajevi.

Do 1990. godine Hrvatska je bila sastavni dio SFRJ. Rezultati tadašnje politike mogu se prosuđivati na temelju podataka o udjelu površine i stanovništva nedovoljno

²¹ Bičanić, R. (1995.) *Ekonomski podloga hrvatskog pitanja i drugi radovi*, Pravni fakultet u Zagrebu, Organizator, Zagreb, str. 469

razvijenih područja u odnosu na ukupnu površinu i stanovništvo²². Prema tome su se u razdoblju od 1986.-1990. manje razvijenim smatrala područja koja su obuhvaćala 32% površine i 15,7% ukupnog stanovništva Hrvatske. U tom razdoblju javlja se stalan porast broja nerazvijenih općina, iako treba uzeti u obzir kako su mnoge općine htjele biti proglašene nerazvijenima kako bi se kandidirale za sredstva Fonda za razvoj nedovoljno razvijenih krajeva²³, koji je bio jedan od najvažnijih instrumenata politike usmjeravanja regionalnog razvoja do 1990. godine.

Na temelju gore spomenutog Fonda hrvatski sabor, odnosno tadašnji Sabor Socijalističke Republike Hrvatske na sjednicama Vijeća udruženog rada donio je Zakon o Fondu Socijalističke Republike Hrvatske za razvoj²⁴ kako bi se potaknuo privredni razvoj kroz financiranje programa za restrukturiranje postojećih, osnivanje novih poduzeća kao i brži razvoj nedovoljno razvijenih krajeva. Sredstva za osnivanje i rad fonda formirala su se iz sredstava osvarenih prodajom državnog kapitala, iz namjenskih dotacija budžeta Republike, iz dijela sredstava koji se osiguravaju po posebnom propisu za poticanje zapošljavanja kao i iz sredstava koji se osiguravaju po posebnim propisima za poticanje razvoja privredno nedovoljno razvijenih krajeva SRH. Poduzeća koja su se kandidirala za ulaganja morala su izraditi i dostaviti razvojno-sankcijski program i ocjenu tog programa od strane Agencije Socijalističke Republike Hrvatske za restrukturiranje i razvoj.

Nakon osamostaljenja 1990. godine Hrvatska je naslijedila neravnomjeran regionalni razvoj, no dodatni problem bila je depopulacija koja je bila daljnje potaknuta Domovinskim ratom, kada su brojni stanovnici bježali u sigurnije krajeve. Međutim, iako je od Domovinskog rata prošlo 25 godina, depopulacija i dalje je jedan od velikih problema s kojim je Hrvatska suočena; naime, osim iseljavanja stanovnika, bitno je napomenuti kako je i broj umrlih veći od broja rođenih, ostaje starije stanovništvo dok mladi, radno sposobni ljudi odlaze u inozemstvo, čime se narušava demografska slika Hrvatske a te razlike znatno su istaknutije u istočnim krajevima Hrvatske, što će biti pomnije objašnjeno u daljnjem tekstu.

²² Čavrak, V., „Regionalni razvoj i regionalna politika“ U: Družić, I. (2003.) *Hrvatski gospodarski razvoj*, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Politička kultura, Zagreb, str.127

²³ Ibidem, str. 124

²⁴ Poslovni forum, *Zakon o Fondu Socijalističke Republike Hrvatske za razvoj* [website] <http://hrvatska.poslovniforum.hr/nn-arhiva/0004c/04cb7.asp> (pristupljeno 05.rujna 2016.)

3.2. Regionalizacija Hrvatske

Smatra se kako je županijsko teritorijalni ustroj povijesni čimbenik Republike Hrvatske; u statističkom ljetopisu iz 1874. godine za dio područja današnje Hrvatske navedeno je 8 županija: Riječka, Zagrebačka, Varaždinska, Križevačka, Bjelovarska, Požeška, Virovitička i Srijemska, te šest okružja Vojne Krajine i Grad Rijeka kao samostalna upravna cijelina²⁵. Kroz godine se broj županija povećavao sjedinjenjem Vojne Krajine s Civilnom Hrvatskom 1881. godine, a 1886. godine formira se još županija te se u Dalmaciji javlja podjela na okružja, kotare i općine. Podjela na kotare i općine održala se sve do 1967. godine kada je ukinuta podjela na kotare, ali podjela na općine postoji i danas.

Promjene teritorijalnog ustrojstva bile su česte, a danas se Hrvatska sastoji od 20 županija i grada Zagreba; županije su utemeljene na Ustavu Republike Hrvatske koji je donio Sabor 22. prosinca 1990. Danas je u Hrvatskoj ustrojeno 555 jedinica lokalne samouprave; uz 20 županija to su još i to 428 općina te 127 gradova. Kako Grad Zagreb ima poseban status grada i županije, time se broj jedinica povećava na 576.

Problem regionalizacije Hrvatske sve se više počeo spominjati posljednjih godina²⁶ te se u današnje vrijeme sve više javlja u političkim programima stranaka²⁷ gdje se zalažu za decentralizaciju i promjenu teritorijalnog ustrojstva. Razlog za povećanje stupnja decentralizacije trebao bi biti bolje zadovoljavanje javnih potreba stanovnika u skladu s njihovim potrebama i potrebama za javnim dobrima i uslugama te poticanje lokalnog razvoja.

Regionalizaciju Hrvatske započela je bivša vlada 2016. godine čiji je prvi korak bio regionalizacija javne uprave kako bi povećali učinkovitost i kvalitetu javne uprave; prema planovima tadašnje vlade županije su se ubuduće trebale formirati oko

²⁵ Republika Hrvatska – Državni zavod za statistiku, *Statistički ljetopis, upravno-teritorijalni ustroj* [website] 2007., http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/ljetopis/2007/02-bind.pdf (pristupljeno 05. rujna 2016.)

²⁶ I. Bošnjak, *Dosta je županija, dolazi vrijeme regija!*, Glas Slavonije, 15. veljače, 2014, dostupno na [Glas-slavonije.hr](http://glas-slavonije.hr) (pristupljeno 06. rujna 2016.)

²⁷ Istarski hr, *Jakovčić: Regionalizacija Hrvatske i regionalna autonomija bit će centralna tema IDS-a* [website], 2013 <http://www.istarski.hr/node/9322> (pristupljeno 06. rujna 2016.)

regionalnih središta²⁸. Prema planiranom novom teritorijalnom ustroju Hrvatska je trebala biti podijeljena na pet do sedam županija oko vodećih regija. No, s obzirom na promjenu vlasti tek se treba vidjeti kako će se i hoće li se uopće dalje odvijati regionalizacija.

3.3. Regionalne razlike u Hrvatskoj

Kao što je već prethodno spomenuto u tekstu, „regionalni problem“ postoji kada neka regija odstupa od nacionalnog prosjeka po visokoj i trajnoj nezaposlenosti, niskoj razini i sporom rastu BDP-a per capita, visokom stupnju ovisnosti o uskoj industrijskoj bazi, naglom padu proizvodnje, neodgovarajućoj opremljenosti strukture te velikim migracijama izvan regije.

Prema mjesečnom statističkom biltenu Hrvatskog Zavoda za zapošljavanje krajem srpnja 2016. godine u Hrvatskoj je registrirano 217 089 nezaposlenih osoba, od toga najveći broj nezaposlenih broji Grad Zagreb sa 30 981 nezaposlenih osoba a najmanji Ličko-senjska sa 2771 nezaposlenom osobom²⁹, no treba uzeti u obzir i razliku u broju stanovnika županija; Ličko-senjska županija broji 50 tisuća, dok sam Grad Zagreb ima 790 tisuća stanovnika (podaci iz 2011. godine)³⁰. Prethodno je spomenuto kako je veliku ulogu u regionalnom razvoju igrao i Domovinski rat, koji je ostavio velike posljedice i utjecao na neravnomjernu naseljenost i velike migracije; u to vrijeme pojačali su se migracijski tokovi iz periferne Hrvatske prema Zagrebu, čime dolazi do deruralizacije i urbanizacije, odnosno sve više ima gradskog stanovništva dok u brojnim seoskim naseljima dolazi do depopulacije³¹. Domovinski rat i dalje je osjetljiva tema a posljedice koje je ostavio osjećaju se i dan danas; osim mnogobrojnih ljudskih žrtvi pri ratnim razaranjima došlo je i do zagađenja prostora minskim poljima ali i uništenja biljnog i životinjskog svijeta, a mentalitet koji je ostao kao posljedica rata utječe na želju mladih za odlaskom.

²⁸ Brodski vjesnik, *Regionalizacija Hrvatske* [website] 2016, <http://www.brodskivjesnik.hr/politika/item/261-regionalizacija-hrvatske> (pristupljeno 06. rujna 2016.)

²⁹ Hrvatski zavod za zapošljavanje: *Mjesečni statistički bilten* (2016.), str. 28

³⁰ UN Data, *Statistics, City population by sex, city and city type* [website] 2016, <http://data.un.org/Data.aspx?d=POP&f=tableCode%3A240> (pristupljeno 07. rujna 2016.)

³¹ Republika Hrvatska - Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i stanovanja - Zavod za prostorno planiranje: *Strategija prostornog uređenja Republike Hrvatske* (1997.) str. 22

Sve više mladog, radno sposobnog i visoko obrazovanog stanovništva napušta Hrvatsku, bilo zbog nemogućnosti pronalaska posla ili jednostavno nedovoljno dobrih uvjeta za život i rad. Primjerice, samo u Osječko-baranjskoj županiji u 2013. i 2014. godini iseljavanje je prijavilo više od 6000 osoba³², iako treba uzeti u obzir kako je ta brojka puno veća jer veliki broj ljudi koji odlazi se ne odjavljuju.

Mnogi smatraju kako trenutni regionalni ustroj Hrvatske nije održiv, što ujedno potvrđuje i analiza Instituta za javne financije, čije je istraživanje pokazalo kako bi samo četiri županije u Hrvatskoj opstale bez državnih intervencija, i to Grad Zagreb, Istarska županija, Primorsko-goranska županija te Zagrebačka županija³³. Cilj istraživanja bio je utvrditi neto fiskalni položaj županija, odnosno razliku između ukupnih rashoda i prihoda, a utvrđeno je od 21 županije samo 4 bilježe pozitivnu neto fiskalnu poziciju, što ujedno pokazuje i kolika je zapravo razlika u razvijenosti i uspjehu županija u Hrvatskoj.

³² T. Jovanović, *Slavonija izumire! Preko 6000 osoba prijavilo iseljavanje s područja Osijeka* [website] 2015 <http://www.tportal.hr/vijesti/hrvatska/383749/Slavonija-izumire-Preko-6000-osoba-prijavilo-iseljavanje-s-podrucja-Osijeka.html> (pristupljeno 07. rujna 2016.)

³³ Bajo, A., Primorac, M., Sopek P., Vuco M., *Neto fiskalni položaj županija od 2011. do 2013.* (2015.), Institut za javne financije, Zagreb, str. 1

4. KONKURENTNOST HRVATSKIH REGIJA PREMA REGIONALNOM INDEKSU KONKURENTNOSTI

Zbog velike razlike u kvaliteti uvjeta poslovanja i života u različitim djelovima Hrvatske, da bi se postigao ultimativni cilj realizacije ujednačenog razvoja potrebno je provesti istraživanje regionalne konkurentnosti. Prvo takvo istraživanje provedeno je 2007. godine od strane Nacionalnog vijeća za konkurentnost i Programa Ujedinjenih Naroda za razvoj te se provodi u trogodišnjim intervalima; dakle 2010., 2013. i sljedeće se očekuje 2016. godine. Provođenjem istraživanja pruža se temelj za oblikovanje razvojnih politika u svrhu ravnomjernijeg razvoja Hrvatske, a od posebnog je značaja istraživanje provedeno 2013. godine jer je tada Hrvatska postala punopravna članica Europske Unije, točnije 1. srpnja 2013., čime se mjenja perspektiva iz samih okvira Hrvatske na perspektivu Hrvatske u Europskoj Uniji.

4.1. Regionalni indeks konkurentnosti

Prema definiciji Svjetskog gospodarskog foruma konkurentnost je skup institucija, politika i faktora koji određuju razinu produktivnosti u nekoj zemlji³⁴ i upravo na tome se temelji Regionalni indeks konkurentnosti. Indeks se bazira na kombinaciji statističkog podindeksa koji se sastoji od 8 stupova konkurentnosti opisanih sa 116 pojedinačnih indikatora i anketnog podindeksa, koji se sastoji od 9 stupova konkurentnosti opisanih sa 68 anketnih indikatora za svaku županiju³⁵; prikazuje kvalitetu faktora o kojima ovisi atraktivnost nekog područja za poslovanje i život, prepoznaju se potencijali i ograničenja konkurentskih sposobnosti te mogući uzroci.

Analiziranjem indikatora vrši se međusobna usporedba administrativnih (NUTS 2) i upravnih (NUTS 3) jedinica na podnacionalnoj razini. Do 2012. godine Hrvatska je bila podjeljena na tri statističke regije NUTS 2 razine: Sjeverozapadnu Hrvatsku, Srednju i Istočnu Hrvatsku te Jadransku Hrvatsku. Međutim, 2012. godine provelo se spajanje Sjeverozapadne Hrvatske i Srednje i Istočne Hrvatske u regiju Kontinentalna Hrvatska

³⁴ Schwab, K. (ed.), *The Global Competitiveness Report 2013–2014*, World Economic Forum, Geneva, 2013., str. 4

³⁵Nacionalno vijeće za konkurentnost i UNPD Hrvatska (2013.) *Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske 2013. godine*, UNDP, Zagreb, str. 13

dok je Jadranska Hrvatska ostala nepromjenjena. Zbog tih promjena 2013. godine nije moglo biti provedeno istraživanje konkurentnosti NUTS 2 regija zbog neusporedivosti s rezultatima iz 2007. i 2010. godine.

Svjetski gospodarski forum izračunava globalni indeks konkurentnosti više od 12 stupova konkurentnosti (faktori o kojima ovisi produktivnost, temeljni faktori, faktori koji određuju efikasnost i inovacijski faktori), no zbog ograničenosti raspoloživih statističkih indikatora, taj se pristup morao prilagoditi izračunu regionalne konkurentnosti. Na temelju toga model regionalnog indeksa konkurentnosti korišten u istraživanju u Hrvatskoj od 2007. godine izrađen je kombinacijom statističkih i perceptivnih stupova konkurentnosti koji izražavaju kvalitetu okruženja i poslovnog sektora. Model je prikazan u sljedećoj tablici.

Tablica 1. Model regionalnog indeksa konkurentnosti

1. Demografija, zdravlje i kultura	Okruženje	Statistički podindeks
2. Obrazovanje		
3. Osnovna infrastruktura i javni sektor		
4. Poslovna infrastruktura		
5. Investicije i poduzetnička dinamika	Poslovni sektor	
6. Razvijenost poduzetništva		
7. Ekonomski rezultati – razina		
8. Ekonomski rezultati - dinamika		
1. Lokacijske prednosti	Okruženje	Perceptivni podindeks
2. Lokalna uprava		
3. Infrastruktura		
4. Vladavina prava		
5. Obrazovanje		
6. Financijsko tržište i lokalna konkurencija		
7. Tehnologija i inovativnost	Poslovni sektor	
8. Klasteri		
9. Marketing i menadžment		

Izvor: Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske 2013.

U navedenoj tablici prikazana je podjela indikatora na statistički podindeks i perceptivni podindeks, te detaljnija podjela na okruženje i poslovni sektor. Informacije koja pruža

indeks daju uvid u konkurentni potencijal županija, prikazuje koja područja su dovoljno ili nedovoljno konkurentna te pružaju osnovu za potencijalno razvijanje novih strateških programa za razvoj. Prosječne vrijednosti statističkih rangova za Hrvatsku po stupovima konkurentnosti izračunane su kao ponderirani prosjek županijskih rangova pri čemu se kriterij udjela stanovništva županije u ukupnom stanovništvu Hrvatske koristio kao ponder, a na isti način dobivene su vrijednosti za perceptivni podindeks, odnosno prosječne vrijednosti ocjena za perceptivne stupove konkurentnosti za Hrvatsku izračunane su kao ponderirani prosjek ocjena po županijama gdje je također korišten kriterij udjela stanovništva županije u ukupnom stanovništvu Hrvatske koristio kao ponder.

4.2. Rezultati mjerenja konkurentnosti županija u 2013. Godini

Istraživanje regionalnog indeksa konkurentnosti omogućuje uvid u konkurentnost na podnacionalnoj razini upravnog ustroja, odnosno odgovara NUTS 3 razini statističkog praćenja teritorijalnog ustroja Hrvatske, a analiza rezultata omogućuje vertikalnu i horizontalnu usporedbu s obzirom na četiri aspekta³⁶:

- razlike u konkurentnosti županija
- razlike u vrijednosti podindeksa poslovnog okruženja i poslovnog sektora po županijama
- razlike između statističke i perceptivne vrijednosti podindeksa konkurentnosti
- razlike između statističke i perceptivne vrijednosti komponenti podindeksa konkurentnosti

Horizontalna usporedba omogućuje usporedbu među županijama u istom razdoblju dok vertikalna usporedba podrazumijeva promjene u vremenu od 2007. godine, kada je prvi put provedeno istraživanje.

U 2013. godini najkonkurentnije županije zadržale su vodeći položaj a najmanje konkurentne županije su takve i ostale; unatoč tome, vidljiv je pomak u odnosu na prethodne godine. Tako je Zagrebačka županija sa 5. mjesta pala na 7. mjesto a njezino mjesto preuzela je Primorsko-Goranska županija. Položaj županija prema

³⁶ Nacionalno vijeće za konkurentnost i UNPD Hrvatska (2013.) *Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske 2013. godine*, UNDP, Zagreb, str. 21

njihovoj konkurentnosti te promjene u odnosu na 2007. i 2010. godinu prikazan je u sljedećoj tablici.

Tablica 2. Promjene u rangu županija po konkurentnosti

ŽUPANIJA	2013.	2010.	2007.
Grad Zagreb	1	2	1
Varaždinska	2	1	4
Istarska	3	3	3
Međimurska	4	4	2
Primorsko-Goranska	5	7	6
Zadarska	6	6	9
Zagrebačka	7	5	5
Koprivničko-križevačka	8	12	7
Splitsko-dalmatinska	9	8	8
Dubrovačko-neretvanska	10	9	10
Osječko-baranjska	11	13	14
Krapinsko-zagorska	12	11	15
Karlovačka	13	14	12
Šibensko-kninska	14	10	13
Bjelovarsko-bilogorska	15	15	11
Brodsko-posavska	16	16	18
Ličko-senjska	17	18	19
Virovitičko-podravska	18	17	17
Sisačko-moslavačka	19	19	16
Vukovarsko-srijemska	20	20	21
Požeško-slavonska	21	21	20

Izvor: Regionalni indeks konkurentnosti 2013.

Iz tablice je vidljivo kako je vodeće mjesto po konkurentnosti vratio Grad Zagreb nakon što je tu ulogu preuzela Varaždinska županija 2010. godine, a značajan „skok“ učinila je i Koprivničko-križevačka županija, pomakom s 12. mjesta 2010. godine na 8. mjesto 2013. Županije koje su postigle jačanje konkurentnosti u razdoblju od 2007. do 2013. godine, odnosno pomak za 3 mjesta ili više, su Zadarska županija (pomak s 9. na 6. mjesto), Osječko-baranjska županija (pomak sa 14. na 11. mjesto) te Krapinsko-zagorska (pomak sa 15. na 12. mjesto). Županije koje su oslabile konkurentnost, odnosno negativan pomak za 3 mjesta ili više, su Bjelovarsko-bilogorska županija, padom sa 11. mjesta na 15., te Sisačko-moslavačka padom sa 16. mjesta na 19. U sljedećoj tablici prikazan je ukupan rang konkurentnosti županija, uključujući rang poslovnog okruženja i poslovnog sektora te statističkog i percipativnog ranga. Ukupan

rang konkurentnosti za 2013. godinu, zajedno sa statističkim te percipivnim rangom prikazan je u sljedećoj tablici.

Tablica 3. Rang konkurentnosti županija u 2013.

ŽUPANIJE	RANG KONKURENTNOSTI	STATISTIČKI RANG	PERCEPTIVNI RANG
Grad Zagreb	1	1	5
Varaždinska	2	7	1
Istarska	3	2	11
Međimurska	4	4	8
Primorsko-Goranska	5	3	15
Zadarska	6	9	3
Zagrebačka	7	6	7
Koprivničko-križevačka	8	10	2
Splitsko-dalmatinska	9	8	10
Dubrovačko-neretvanska	10	5	12
Osječko-baranjska	11	16	4
Krapinsko-zagorska	12	13	9
Karlovačka	13	11	13
Šibensko-kninska	14	12	17
Bjelovarsko-bilogorska	15	15	16
Brodsko-posavska	16	21	6
Ličko-senjska	17	14	20
Virovitičko-podravska	18	18	14
Sisačko-moslavačka	19	17	19
Vukovarsko-srijemska	20	19	18
Požeško-slavonska	21	20	21

Izvor: regionalni indeks konkurentnosti

Prema podacima prezentiranim u tablici vidljiva je neusklađenost između statističkog i percipivnog ranga. Naime, ako je percepcija o konkurentnosti bolja nego na što to ukazuju statistički podaci, postoji mogućnost da se radi o neznanju, odnosno nepoznavanju pokazatelja konkurentnosti, ili o pokušaju stvaranja energije za promjenu optimizmom. Međutim, ako su percipivne ocjene konkurentnosti niže nego statistički pokazatelji, u pitanju je pretjerana kritičnost koja „tjera“ na daljnja poboljšanja. Razlike između stvarnih i percipiranih podataka je potrebno pratiti iz razloga što dugotrajan optimizam bez pokrića vodi do uspavanosti i nečinjenja, te pridonosi ukupnom slabljenju konkurentnosti. Iz prezentiranih podataka vidljivo je kako su najveći optimisti (županije čije su percepcije konkurentnosti bolje nego što im za to

daju statistički podaci – razlika za 7 mjesta i više) su Brodsko-posavska županija, kojoj statistički rang dodjeljuje posljednje ali prema percipivnom rangom smještena je na 6. mjesto; zatim Osječko-baranjska sa 16. mjestom po statističkom, a 4. po percipivnom rangom, te Koprivničko-križevačka sa 10. mjestom po statističkom rangom, a 2. po percipivnom.

Iznenadujuće je kako u klasu pesimista, odnosno županije čije su percepcije konkurentnosti gore nego prema statističkim podacima (za 7 ili više mjesta), spada i Istarska županija koja je prema statističkom rangom na 2. mjestu, ali prema percipivnom tek na 11. Uz Istarsku, pod pesimiste spadaju i Primorsko-goranska te Dubrovačko-neretvanska županija. Županije koje znaju kako im je, odnosno statistički rang se poklapa sa percipivnim, su Sisačko-moslavačka, Vukovarsko-srijemska te Požeško-slavonska.

Treba istaknuti kako postoje značajne razlike u poslovnom sektoru i poslovnom okruženju među županijama; naime, poslovno okruženje u najrazvijenijim županijama obilježeno je uglavnom pozitivnim migracijskim saldom, jačom prisutnošću poduzetničkih zona te većim udjelom visokoobrazovanih ljudi. Također, poslovni sektor u najkonkurentnijim županijama obilježava bolji odnos broja zaposlenih u malim i srednjim poduzećima i broja stanovnika, veći broj zaposlenih na broj stanovnika te veći broj obrta na broj stanovnika.

Praćenje profila konkurentnosti omogućuje sudionicima procesa da izgrade konkurentnost putem identificiranja slabih čimbenika konkurentnosti te oblikovanja i provedbe pravilnih strategija razvoja. Naravno, treba uzeti u obzir kako na čimbenike poput udjela visokoobrazovanih osoba se ne može utjecati u kratkom roku stoga je potrebno procijeniti resurse, u koje spada i vrijeme, i taktike za postizanje željenih promjena. Praćenjem konkurentnosti se vrednuje učinkovitost primjenjenih strategija i programa.

5. PROFILI KONKURENTNOSTI ISTARSKE, DUBROVAČKO- NERETVANSKE I VIROVITIČKO-PODRAVSKE ŽUPANIJE

U prethodnom poglavlju putem tablice konkurentnosti iskazano je kako je Istarska županija pri samom vrhu konkurentnosti, dok Dubrovačko-neretvanska zauzima sredinu, a Virovitičko-podravska nalazi se pri dnu ljestvice konkurentnosti; razlog odabira upravo ove tri županije je prikaz razlika koje potencijalno utječu na samu konkurentnost županija.

5.1. Istarska županija

Istarska županija spada u sam vrh na ljestvici konkurentnosti; radi se o županiji površine 2.813 km² a koju nastanjuje 207 719 stanovnika. U 2013. godini Istarska županija zauzela je 3. mjesto na ljestvici konkurentnosti, odnosno zadržala je rang iz 2010. godine. U sljedećoj tablici prikazan je rang Istarske županije prema statističkom i percipitivnom podindeksu, te detaljniji prikaz za poslovno okruženje i poslovni sektor u 2010. i 2013. godini.

Tablica 4. Usporedba RIK za Istarsku županiju 2010. i 2013.

INDIKATOR	2010.	2013.	RAZLIKA
STATISTIČKI	1	2	-1
Poslovno okruženje	2	5	-3
Poslovni sektor	1	1	0
ANKETNI	13	11	2
Poslovno okruženje	13	14	-1
Poslovni sektor	10	8	2
FINALNI	3	3	0
Poslovno okruženje	7	9	-2
Poslovni sektor	5	1	4

Izvor: Regionalni indeks konkurentnosti 2013.

Iz prikazanih podataka vidljiva je promjena u statističkom indikatoru, prema kojem je Istarska županija u ukupnom rezultatu pala sa 1. na 2. mjestu, te u rezultatima poslovnog okruženja pala sa 2. na čak 5. mjesto. U percipitivnom podindeksu vidi se poboljšanje u ukupnim rezultatima i u rezultatima poslovnog sektora, no u poslovnom okruženju zabilježio se blagi pad. Prema sveukupnom indikatoru Istra je zadržala 3. mjesto iz 2010. godine, no zabilježen je pad u poslovnom okruženju, dok je poslovni sektor poboljšao sa 5. na 1. mjesto. U tablicama 5. i 6. prikazan je rang Istarske županije prema statističkom te percipitivnom, odnosno anketnom indikatoru.

Tablica 5. Statistički indikatori – usporedba 2010. i 2013. godine za Istarsku županiju

ISTARSKA	2010.	2013.	HRVATSKI PROSJEK 2013.
Demografija, zdravlje i kultura	2	4	8
Obrazovanje	2	9	9
Osnovna infrastruktura i javni sektor	1	5	9
Poslovna infrastruktura	6	9	12
Investicije i poduzetnička dinamika	1	7	10
Razvijenost poduzetništva	1	1	9
Ekonomski rezultati - razina	1	1	9
Ekonomski rezultati - dinamika	21	5	11

Izvor: Regionalni indeks konkurentnosti 2013.

Tablica 6. Anketni indikatori – usporedba ocjena 2010. i 2013. godine za Istarsku županiju

ISTARSKA	2010.	2013.	PROSJEK HRVATSKE 2013.
Lokacijske prednosti	3,89	4,05	3,99
Lokalna uprava	3,88	3,94	3,76
Fizička infrastruktura	3,48	3,75	4,35
Vladavina prava	3,68	4,02	4,19
Obrazovanje	3,5	3,69	4,4
Financijsko tržište i lokalna konkurencija	3,65	3,73	3,49
Tehnologija, inovativnost	3,63	3,87	3,93
Klasteri	3,73	3,86	3,73
Marketing i management	3,74	4,19	4,01

Izvor: Regionalni indeks konkurentnosti 2013.

Iz tablica je vidljivo kako je prema statističkim indikatorima Istarska županija iznad prosjeka Hrvatske prema svim indikatorima, dok prema anketnim indikatorima se uglavnom poklapa s prosječnom ocjenom.

5.1.1. Poslovno okruženje

Iz prezentiranih podataka vidljivo je kako je prema statističkim indikatorima Istarska županija uglavnom odudara od prosjeka; prema prvom indikatoru, demografiji, zdravlju i kulturi vidljiva je blaga promjena u položaju u odnosu na 2010. godinu. Zašto je to tako? Naime, u većini podindikatora Istarska županija zadržala je položaj iz 2010. godine, ali zabilježena je promjena u broju stanovnika (u 2010. godini bilo je 214 991 stanovnika, dok je u 2013. evidentirano 208 055 stanovnika). Uz promjenu broja stanovnika, zabilježena je i promjena u broju doktora medicine per capita, gdje je s 8. mjesta zabilježen pad na 13, iako je porast sa 230 na 240 još uvijek je znatno manje nego u odnosu na razvijenije regije. Bitno je napomenuti kako mladi liječnici, unatoč edukaciji i iskustvu u radu, teško dolaze do stalnog posla u Istri te se sve više odlučuju na odlazak iz Hrvatske u inozemstvo, gdje im se uz bolje uvjete rada nude i bolje plaće³⁷.

U obrazovanju zabilježen je pad u odnosu na 2010. godinu ali se rang poklapao sa prosjekom Hrvatske. Zabilježena je promjena u udjelu osoba s višom i visokom školom u populaciji 25-64, rang se promjenio s 3. na 4. mjesto (6,8% na 8,3%), odnosno 5. na 6. mjesto (9,8% na 11,8%). Međutim, poboljšao se broj upisanih i diplomiranih studenata u dobi od 20 do 24 godine, u odnosu na 2010. godinu sa 41,3% na 52,7%, iako je postotak diplomiranih studenata u istom dobom razdoblju tek 12,7%. Treba uzeti u obzir kako još uvijek postoji ograničeni broj studija u Istri te zapravo jedino kvalitetno obrazovanje se može postići na Sveučilištu u Puli, no kako su najpoželjniji studiji u području zdravstva koje Istarska županija trenutno ne može ponuditi, ne čudi kako se veliki broj studenata odlučuje na studij u drugim gradovima³⁸.

³⁷Ipress, *Liječnik Hitne u Istri, dr. Ivor Ković, jedan od 36 liječnika koji odlaze iz Hrvatske* [website] 2013, <http://ipress.rtl.hr/hrvatska/lijecnik-hitne-u-istri-dr-ivor-kovic-jedan-od-36-lijecnika-koji-odlaze-iz-hrvatske-28832.html> (pristupljeno 13.rujna 2016.)

³⁸HINA, *Gdje vlada najveća navala? Stigle rang-liste najpoželjnijih studijskih programa u Hrvatskoj*, Jutarnji list, 18. srpnja 2016, dostupno na jutarnji.hr (pristupljeno 13.rujna 2016.)

Prema indikatorima za osnovnu infrastrukturu i javni sektor zabilježen je pad sa 1. na 5. mjesto u odnosu na 2010. godinu; unatoč padu, Istarska županija svejedno se nalazila iznad prosjeka Hrvatske. Zabilježeno je veliko poboljšanje u ukupnoj količini uporabljenog otpada (sa 18. mjesta na 3. mjesto, odnosno sa 0,8% na 26,7%), te blage promjene u broju riješenih predmeta po sucu (rangirano na 6. mjestu sa 302, poboljšanje na 4. mjesto sa 329) i prosječnoj stopi prireza u županiji (sa 8. mjesta na 6.). Najveći pad zabilježen je u broju neriješenih zemljišnoknjižnih predmeta per capita, gdje se broj povećao sa 379,6 na 881 (pad sa 6. na 14. mjesto).

U statističkim indikatorima za poslovnu strukturu zabilježen je sveukupan pad sa 6. na 9. mjesto unatoč poboljšanju u broju poduzetničkih zona per capita (porast sa 5,6 na 14,4, odnosno porast sa 15. na 6. mjesto). Po cijenama vode i odvodnje te komunalnih naknada za poslovni objekt Istarska županija ostala je među najgore rangiranima u Hrvatskoj; prema cijeni vode i odvodnje nalazi se na 18. mjestu sa 19,4 kn a za komunalne naknade nalazi se na 20. mjestu s 138,3 kn/m³.

Prema percipitivnim indikatorima za lokacijske prednosti najveće promjene zabilježene su u razini cijena poslovnih prostora i zemljišta, čiji je rang sa 9. mjesta (vrijednost 4,0 od maksimalnih 7) pao na 17. mjesto (vrijednost 3,1), kao i cijena komunalnih usluga i trškova gradnje pala sa 3,5 na 3,1. Treba istaknuti kako su privlačnost zemljopisnog položaja županije za ulagače te klimatski uvjeti, prirodne ljepote i ekološka očuvanost županije ostvarile vrijednost 5,0, što je poboljšanje u odnosu na 2010. godinu (porast sa 4,2 i 3,5) dok je razina troškova rada u županiji ocjenjena isto (ocjena 3,5 za 2010. i 2013. godinu).

Zanimljivo je kako je prema indikatorima za lokalnu upravu povjerenje javnosti u financijsko poštenje političara u županiji ocjenjeno gore nego 2010. godine (pad sa 4,5 na 3,8) dok je nepristranost i nepotkupljivost javnih dužnosnika ocjenjeno sa 2,9. Utjecaj korupcije, kvaliteta usluga lokalne uprave kao i komunikacija i suradnja lokalne samouprave i poduzetnika su slično ocjenjeni, od 4,0 do 4,1.

Kada je u pitanju fizička infrastruktura razvijenost opće infrastrukture ocjenjena je pozitivno sa 4,3 u 2013. godini. Međutim, izgrađenost željezničke mreže ocjenjena je sa samo 2,0, što ne čudi s obzirom da, primjerice, linijom iz Pule do Zagreba treba

presjedati u Lupoglavu i onda putovati autobusom do Zagreba, čime sam put traje 7 i po sati što ga ujedno čini vrlo neisplativim za potencijalne putnike³⁹.

Vladavina prava jedan je od najbolje ocjenjenih indikatora sa ocjenom 4,02 za 2013. godinu do je hrvatski prosjek iznosio 4,19. Od podindikatora ističe se zakonska zaštita vlasničkih prava i potraživanja, koja je najbolje ocjenjena s ocjenom 4,3, što je blago poboljšanje u odnosu na 2010. godinu kada je razlika bila neznatna – ocjena 4,2, kao i učinkovitost i neutralnost pravnog okvira čija se ocjena 2,9 iz 2010. godine poboljšala na 3,4 u 2013.

Sveukupna percipitivna ocjena obrazovanja za 2013. godinu iznosila je 3,69 dok je najbolje ocjenjena kvaliteta javnih škola sa ocjenom 4,5. Ocjene 3,5 za kvalitetu obrazovanja matematike i prirodnih znanosti kao i ocjena 3,4 za ulaganje poduzeća u obrazovanje i razvoj zaposlenika nalaže kako ovdje ima više nego dovoljno mjesta za razvoj, primjerice putem dodatnih edukacija.

Posljednji indikator poslovnog okruženja je financijsko tržište i lokalna konkurencija sa prosječnom ocjenom 3,49, što se poklapa sa ocjenama podindikatora, koje variraju od najnižih 3,2 za dostupnost kredita bez jamstva do 4,3 za intenzitet konkurencije na tržištu županije.

5.1.2. Poslovni sektor

Najveći pad zabilježen je u investicijama i poduzetničkoj dinamici, pad sa 1. mjesta u 2010. godini na 7. mjesto u 2013, od toga ponajviše kod aktivnih pravnih osoba (indeks bilježi pad sa 4. mjesta na 13. mjesto, odnosno vrijednost 120,7 na 102,9.) te u broju aktivnih MSP-a per capita, čiji je indeks pao sa 3. mjesta na 11. mjesto, odnosno 148,9 na 103,5.

U razvijenosti poduzetništva Istarska županija zadržala je 1. mjesto te nisu zabilježene velike promjene u odnosu na 2010. godinu, jedino pad u bruto dodanoj vrijednosti po zaposlenom u industriji koji je 2010. iznosio 306 i time zauzimao prvo mjesto, a u 2013. iznosi 229 te zauzima treće mjesto. Treba uzeti u obzir kako veliku ulogu u razvoju

³⁹ M. Vermezović Ivanović, *Istarske željeznice: Krenite vlakom, dođite busom 2u1*, 19. travnja 2014, Glas Istre, dostupno na glasistre.hr (pristupljeno 13.rujna 2016.)

poduzetništva u Istri igra Istarska razvojna agencija (skraćeno IDA), koja služi kao operativno tijelo za provedbu razvojnih programa⁴⁰.

U ekonomskim rezultatima Istra drži 1. mjesto, iako je po postotku nezaposlenih osoba u dobi od 25 do 64 godine rangirana 15. sa 3,9%. Postotak nezaposlenih 12 mjeseci i više i iznosi 27,3% dok broj zaposlenih ukupno per capita iznosi 37,8%. Broj nezaposlenih osoba smanjio se u odnosu na 2010. godinu a dobit prije oporezivanja u MSP se povećala.

Prema percipivnim indikatorima za poslovni sektor, tehnologija i inovativnost zabilježila je poboljšanje u odnosu na 2010. godinu – sa ocjene 3,63 na 3,87, zahvaljujući poboljšanju u ocjenama za tehnološki razvoj temeljem vlastitih istraživanja, zastupljenost proizvodnje više dodane vrijednosti kao i samostalnost poduzeća u kreiranju ukupnog izvoznog proizvoda. Blagi pad sa ocjene 4,2 na 4,1 zabilježen je u ulaganjima poduzeća u istraživanja i razvoj.

U pretposljednjoj kategoriji poslovnog sektora, a to su klasteri, Istarska županija ostvarila je prosječnu ocjenu od 3,86 za 2013. godinu, što je blago poboljšanje u odnosu na 2010. godinu; svi podindikator zabilježili su blage promjene. Treba istaknuti kako se u Istarskoj županiji ulaže mnogo truda u poticanje rasta i razvoja konkurentnosti, a jedan od načina je upravo pokretanje i osnivanje klastera od strane Istarske razvojne agencije (IDA)⁴¹.

Posljednji percipivni indikator su marketing i menadžment sa poboljšanom ocjenom 4,19 u odnosu na 3,79 u 2010. godini. Razlog tome je poboljšanje u vidu svih podindikatora, ali najveća promjena dogodila se u samostalnosti lokalnih poduzeća u distribuciji i marketingu proizvoda i usluga, gdje je ocjena 3,0 iz 2010. godine skočila na 4,1 u 2013.

⁴⁰ IDA-Istarska razvojna agencija, *O nama* [website] 2016
<http://www.ida.hr/index.php?id=32&L=0%20%20%2F%22%22> (pristupljeno 14. rujna 2016.)

⁴¹ IDA-Istarska razvojna agencija, *Klasteri* [website] 2016, <http://www.ida.hr/index.php?id=25> (pristupljeno 14. rujna 2016.)

5.2. Dubrovačko-neretvanska županija

Prema IRK-u Dubrovačko-neretvanska županija nalazi se u samoj sredini; zauzima 10. mjesto po rangu konkurentnosti, kao i 10. mjesto po rangu kvalitete okruženja i poslovnog sektora. Dubrovačko-neretvanska županija ima površinu 1.781 km² te 122 337 stanovnika, a stopa nezaposlenosti 2012. godine iznosila je 15,3%. U sljedećoj tablici prikazan je rang konkurentnosti Dubrovačko-neretvanske županije prema statističkom i percipivom podindeksu.

Tablica 7. Usporedba RIK za Dubrovačko-neretvansku županiju 2010. i 2013.

INDIKATOR	2010.	2013.	RAZLIKA
STATISTIČKI	9	5	4
Poslovno okruženje	8	8	0
Poslovni sektor	10	8	5
ANKETNI	11	12	-1
Poslovno okruženje	12	12	0
Poslovni sektor	9	12	-3
FINALNI	9	10	-1
Poslovno okruženje	11	10	1
Poslovni sektor	11	10	1

Izvor: Indeks regionalne konkurentnosti 2013.

Iz tablice je vidljivo kako je zabilježen blagi pad u 2013. godini za jedno mjesto, u ukupnom rangu, ali i u rangu poslovnog okruženja te poslovnog sektora. Dubrovačko-neretvanska, kao i Istarska županija, spada pod „pesimiste“ s obzirom na razliku između statističkog i percipivnog indikatora. U sljedećoj tablici prikazana je detaljnija podjela na statističke i anketne, odnosno percipivne indikatore.

Tablica 8. Statistički indikatori – usporedba 2010. i 2013. godine za Dubrovačko-neretvansku županiju

DUBROVAČKO-NERETVANSKA	2010.	2013.	HRVATSKI PROSJEK 2013.
Demografija, zdravlje i kultura	5	5	8
Obrazovanje	4	6	9
Osnovna infrastruktura i javni sektor	13	14	9
Poslovna infrastruktura	10	13	12
Investicije i poduzetnička dinamika	8	11	10
Razvijenost poduzetništva	12	14	9
Ekonomski rezultati - razina	5	2	9
Ekonomski rezultati - dinamika	11	2	11

Izvor: Regionalni indeks konkurentnosti 2013.

Tablica 9. Anketni indikatori – usporedba ocjena 2010. i 2013. godine za Dubrovačko-neretvansku županiju

DUBROVAČKO-NERETVANSKA	2010.	2013.	PROSJEK HRVATSKE 2013.
Lokacijske prednosti	3,23	3,47	3,99
Lokalna uprava	3,81	3,91	3,76
Fizička infrastruktura	4,18	4,23	4,35
Vladavina prava	4,20	4,24	4,19
Obrazovanje	4,31	4,36	4,4
Financijsko tržište i lokalna konkurencija	3,15	3,27	3,49
Tehnologija, inovativnost	3,49	3,74	3,93
Klasteri	3,43	3,49	3,73
Marketing i management	4,29	4,19	4,01

Izvor: Regionalni indeks konkurentnosti 2013.

Iz prikazanih podataka vidljivo je kako je Dubrovačko-neretvanska županija po demografiji, zdravlju i kulturi te obrazovanju iznad prosjeka Hrvatske, no zaostaje prema osnovnoj infrastrukturi i javnom sektoru te razvijenosti poduzetništva. Gotovo svi indikatori anketnog indeksa nalaze se u okviru hrvatskog prosjeka iz 2013. godine.

5.2.1. Poslovno okruženje

Treba istaknuti kako je došlo do negativnog migracijskog salda, odnosno broj odseljenih stanovnika veći je od broja doseljenih; samim time broj stanovnika smanjio se sa 127 tisuća na 122 tisuće. Pozitivno je što se povećao udjel osoba s visokom i višom školom u populaciji 25-64 sa 7,5% za visoku školu na 10,3%, te višu sa 11,3% na 14,3%. Broj upisanih studenata u dobi od 20 do 24 godine također se povećao 49,9% na 59,9% u 2013. godini, ali broj diplomiranih studenata u istom dobnom razdoblju povećao se samo za 3,7%, dakle broj diplomiranih studenata u 2010. godini iznosio je 10,6% dok je u 2013. godini iznosio 14,3%. Zanimljivo je kako je unatoč nižem rangu, Dubrovačko-neretvanska županija bolja od Istarske u odnosu na broj doktora medicine per capita (251 prema Istarskih 240)..

U osnovnoj infrastrukturi i javnom sektoru došlo je do poboljšanja glede uporabe otpada, gdje se postotak povećao sa 2,1 na 3,3%, ali je zabilježeno smanjenje u broju riješenih predmeta po sucu (sa 299 na 286,0). Također je došlo do smanjenja broja neriješenih ZK predmeta per capita sa 1.578 na 1.104.

Poslovnu infrastrukturu obilježava poboljšanje u broju poduzetničkih zona per capita, no cijena komunalne naknade za poslovni objekt, kao i cijena stanova ostaju skoro pa iste; u cijeni stanova bilježi se smanjenje cijene po m² za 240 kn (sa 21.750 na 21.510 kn). Cijena vode i odvodnje iznosi 17,4 kn.

Prema percipivnim indikatorima nema velikih odstupanja u odnosu na ocjene iz 2010. godine; specifično za lokacijske prednosti negativna promjena odnosi se na privlačnost zemljopisnog položaja županije za ulagače gdje se bilježi pad sa ocjene 3,7 na 3,1, dok ostali indikatori bilježe blage ili nikakve promjene. Međutim, ne treba zanemariti promjenu u pogledu na razinu cijena komunalnih usluga i toškova gradnje, čija se ocjena popela sa 1,9 na 2,6.

Kada je u pitanju lokalna uprava, treba istaknuti kako je poraslo povjerenje javnosti u poštenje političara u županiji, gdje se dogodila promjena s ocjene 2,7 na 2,9, kao i porast nepristranosti i nepotkupljivosti javnih dužnosnika, čija ocjena 3,0 se popela na 3,2. Glede fizičke infrastrukture nema velikih promjena u odnosu na 2010. godinu, tako da se zabilježila blaga promjena sa 4,18 na 4,23, ponajviše u pogledu na opću razvijenost infrastrukture gdje je došlo do promjene s ocjene 3,4 na 3,8.

Kao i za fizičku infrastrukturu, u vladavini prava nije došlo do velikih promjena u odnosu na 2010. godinu, tek blaga promjena s ocjene 4,20 na ocjenu 4,24 u 2013. godini, uglavnom zbog pozitivnije ocjene učinkovitosti i neutralnosti pravnog okvira (sa ocjene 4,3 na 4,5) kao i ocjene nezavisnosti sudstva od političkih utjecaja (ocjena 3,8 na 4,0). Blaga negativna promjena odnosi se na zakonsku zaštitu vlasničkih prava i potraživanja, čija je ocjena pala sa 4,5 na 4,3.

Obrazovanje bilježi promjenu sa ocjene 4,31 na 4,36 u 2013. godini, prvenstveno zbog promjene u ocjeni dostupnosti znanstvenika i inženjera na tržištu rada (sa ocjene 3,1 na 3,3 u 2013. godini) te ulaganje poduzeća u obrazovanje i razvoj zaposlenika, gdje je ocjena 3,5 narasla na 3,6. Negativna promjena dogodila se u pogledu na dostupnost i kvalitetu poslovnih škola, čija ocjena je pala sa 5,1 na 4,9.

Kao konačni indikator poslovnog okruženja, financijsko tržište i lokalna konkurencija također bilježi promjenu sa ocjene 3,15 na 3,27, prvenstveno zbog pozitivnije ocjene dostupnosti kredita bez jamstva, gdje je ocjena 2,2 iz 2010. godine narasla na 2,8 te dostupnost kredita za inovativne i rizične projekte, čija je ocjena narasla sa 2,5 na 2,6.

5.2.2. Poslovni sektor

Investicije i poduzetnička dinamika zabilježili su pad u 2013. godini, najvećim dijelom zbog promjena investicija u novu dugotrajnu imovinu MSP, čiji je postotak sa 11% iz 2010. pao na 5,5% u 2013. godini, te je broj MSP-a per capita pao sa 142,6 na 104,4, čime je sa 5. pao na 8. mjesto. Razvijenost poduzetništva također bilježi pad u 2013. godini; broj zaposlenih MSP per capita pada sa 14,2 na 13,9 a bruto dodana vrijednost po zaposlenom u industriji pada sa 171,0 na 57,1.

Ekonomski rezultati Dubrovačko-neretvanske županije zabilježili su poboljšanje u odnosu na 2010. godinu, te se rang pomaknuo s 5. na 3. mjesto. Tako je postotak nezaposlenih u dobi između 25 i 64 godine za 2013. godinu iznosio 6,2% što je poboljšanje u odnosu na 9,9% iz 2010. godine. Međutim, broj zaposlenih ukupno per capita je pao sa 39% na 31,3% u 2013. godini.

Što se tiče percipativnog djela poslovnog sektora, tehnologija i inovativnost bilježe pozitivnu promjenu s prosječne ocjene 3,49 u 2010. godini na 3,74 u 2013. godini zahvaljujući blagom porastu u vrijednostima svih podindikatora, od kojih je najveću promjenu zabilježio tehnološki razvoj temeljem vlastitih istraživanja. Trend rasta zabilježio je i podindikator klasteri, gdje se zabilježila pozitivna promjena u vrijednosti suradnje poduzetnika sa sveučilištima i institutima (promjena s ocjene 3,3 u 2010. na 3,5 u 2013. godini), dok je u ostalim podindikatorima zabilježen blagi pad ili nepromjenjeno stanje.

Konačno, u marketingu i managementu zabilježen je pad u odnosu na ocjenu iz 2010. godine – sa 4,29 na 4,19, kao rezultat pada vrijednosti bitnih podindikatora od kojih je najveći pad zabilježen u ocjeni za spremnost na prijenos prava odlučivanja na niže upravljačke razine (sa 4,3 na 3,9), te pad u vrijednosti za samostalnost lokalnih poduzeća u distribuciji i marketingu proizvoda i usluga (sa 4,9 na 4,7) .

5.3. Virovitičko-podravska županija

Kao posljednji profil konkurentnosti prezentira se Virovitičko-podravska županija kao primjer županije koja rangira nisko na ljestvici regionalne konkurentnosti: prema RIK-u nalazi se na 18. mjestu, dok prema rangu kvalitete okruženja i poslovnog sektora se nalazi na 17. mjestu. Virovitičko-podravska županija površinom zauzima 2.024 km² te broji 83 820 stanovnika; stopa zaposlenosti za 2012. godinu iznosila je 33,4%. U sljedećoj tablici prikazana je usporedba RIK-a iz 2010. i 2013. godine.

Tablica 10. Usporedba RIK za Virovitičko-podravsku županiju 2010. i 2013.

INDIKATOR	2010.	2013.	RAZLIKA
STATISTIČKI	17	18	-1
Poslovno okruženje	16	17	-1
Poslovni sektor	16	19	-3
ANKETNI	17	14	3
Poslovno okruženje	18	13	5
Poslovni sektor	14	14	0
FINALNI	17	18	-1
Poslovno okruženje	17	17	0
Poslovni sektor	15	17	-2

Izvor: Regionalni indeks konkurentnosti 2013.

Iz prikazanih podataka vidljivo je kako je Virovitičko-podravska zabilježila pad prema statističkom podindeksu sa 17. na 18. mjesto, no iako je zabilježeno poboljšanje prema anketnom podindeksu u konačnom obračunu prema rangu konkurentnosti zabilježen je pad sa 17. na 18. mjesto. U sljedećoj tablici pomnije su prikazane promjene prema statističkom i anketnom podindeksu.

Tablica 11. Statistički indikatori – usporedba 2010. i 2013. godine za Virovitičko-podravsku županiju

VIROVITIČKO-PODRAVSKA	2010.	2013.	HRVATSKI PROSJEK 2013.
Demografija, zdravlje i kultura	18	17	8
Obrazovanje	14	21	9
Osnovna infrastruktura i javni sektor	19	15	9
Poslovna infrastruktura	11	5	12
Investicije i poduzetnička dinamika	13	12	10
Razvijenost poduzetništva	19	18	9
Ekonomski rezultati - razina	17	17	9
Ekonomski rezultati - dinamika	7	16	11

Izvor: Regionalni indeks konkurentnosti 2013.

Tablica 12. Anketni indikatori – usporedba ocjena 2010. i 2013. godine za Virovitičko-podravsku županiju

DUBROVAČKO-NERETVANSKA	2010.	2013.	PROSJEK HRVATSKE 2013.
Lokacijske prednosti	3,13	3,77	3,99
Lokalna uprava	3,78	4,15	3,76
Fizička infrastruktura	3,15	3,89	4,35
Vladavina prava	4,31	4,49	4,19
Obrazovanje	3,33	3,87	4,4
Financijsko tržište i lokalna konkurencija	2,90	3,30	3,49
Tehnologija, inovativnost	3,53	3,84	3,93
Klasteri	3,15	3,36	3,73
Marketing i management	3,78	3,93	4,01

Izvor: Regionalni indeks konkurentnosti 2013.

Kao što je prethodno izneseno, iz prezentiranih podataka može se zaključiti kako je najveći pad Virovitičko-podravska županija ostvarila u obrazovanju, sa velikim padom sa 14. mjesta na 21. dok je prema percipitivnom podindeksu ostvarila poboljšanja u svim indikatorima.

5.3.1. Poslovno okruženje

U odnosu na 2010. godinu Virovitičko-podravska županija zabilježila je pad u broju stanovnika, sa 87 596 na 84 836 te iako je migracijski saldo u odnosu na 2010. godinu kada je iznosio -21,2 zabilježio blago poboljšanje, još uvijek se radi o negativnom saldu koji iznosi -14,5 za 2013. godinu. Udio stanovništva u dobi između 25 i 64 godine iznosi 54,2%, što je poboljšanje u odnosu na 2010. godinu. Također je bitno istaknuti da iako je broj doktora medicine per capita porastao sa 180,1 na 187, prema tom indikatoru Virovitičko-podravska županija još uvijek se nalazi pri samom dnu.

Kao što je već istaknuto, najveći pad zabilježen je u obrazovanju, gdje je u odnosu na 2010. godinu kada je rangirana 14., Virovitičko-podravska županija pala na 21. mjesto. Potrebno je istaknuti da za to postoji više razloga. Naime, udio osoba sa visokom školom u populaciji od 25 do 64 godine iznosi samo 4,4% dok udio osoba sa višom školom u istoj populaciji iznosi 6%. Iako je zabilježeno povećanje postotka upisanih studenata u dobi od 20 do 24 godine u odnosu na 2010. godinu kada je postotak iznosio 33,8 a 2013. 43,2%, postatak diplomiranih studenata iznosi svega 9,5% u 2013. godini. Situacija je slična kao u Istarskoj županiji: broj studija koji se nudi u samoj županiji izuzetno je ograničen, stoga se veliki broj mladih odlučuje na studij u drugim gradovima. Međutim, treba istaknuti kako je Virovitičko-podravska županija jedna od županija koja kontinuirano ulaže u kvalitetu sustava obrazovanja; u razdoblju od 2010. do 2015. uloženo je 150 milijuna kuna u izgradnju 27 područnih škola⁴², stoga će biti zanimljivo kako će se poboljšati kvaliteta obrazovanja kroz sljedeće godine.

⁴² Virovitičko-podravska županija, Virovitičko-podravska županija rekorder u Hrvatskoj sa 150 milijuna kuna uloženi u nove školske objekte [website] 2015, <http://www.vpz.hr/2015/10/06/viroviticko-podravska-zupanija-rekorder-u-hrvatskoj-sa-300-milijuna-kuna-ulaganja-u-nove-skolske-objekte/> (pristupljeno 14. rujna 2016.)

Rang osnovne infrastrukture i javnog sektora se popravio u odnosu na 2010. godinu, te je zabilježena pozitivna promjena sa 19. na 15. mjesto. Vjerojatno jedan od najvećih uzročnika tome je promjena u postotku uporabljenog otpada, čiji je postotak u 2010. godini iznosio 3,8% da bi u 2013. godini skočio na 52,7%. Broj riješenih predmeta po suncu povećao se sa 206 na 212 a broj neriješenih zemljišnoknjižnih predmeta predmeta per capita pao je sa 26,3 na 3,6.

Poslovna infrastruktura Virovitičko-podravske županije znatno se poboljšala u odnosu na 2010. godinu, te je ukupni rang skočio sa 11. na 5. mjesto u 2013. Broj poduzetničkih zona per capita narastao je u odnosu na 2010. godinu kada je iznosio 14,6 a u 2013. iznosio je 21,6. Zanimljivo je kako Virovitičko-podravska županija, iako puno manja i po konkurentnosti puno niže rangirana od Istarske županije, ima veći broj poduzetničkih zona per capita. Cijena vode i odvodnje za 2013. godinu iznosila je 14,8 kn, dok su komunalne naknade za poslovni objekt iznosile 30,0 kn/m³. Treba istaknuti kako je cijena stanova u županijskom središtu narasla sa 6.125 kn na 6.435 kn.

Prethodno je istaknuto kako su prosječne ocjene percipivnih indikatora za Virovitičko-podravsku županiju pokazali pozitivnu promjenu u odnosu na 2010. godinu; glede lokacijskih prednosti najveću promjenu pokazala je vrijednost za razinu cijena poslovnih prostora i zemljišta, čija je vrijednost sa 4,2 porasla na 4,7 i time sa 7. mjesto pomaknula se na 2. Sama privlačnost zemljopisnog položaja poboljšala se sa 2,8 na 3,3 a time se povećava i vrijednost za klimatske uvjete, prirodne ljepote i ekološku očuvanost sa 4,9 na 5,3.

Lokalna uprava pokazala je pozitivne promjene u svim indikatorima, počevši od povjerenja javnosti u financijsko poštenje političara u županiji, čija je vrijednost pokazala promjenu sa 3,5 na 3,7. Najznačajniju promjenu vrijednosti pokazala je percepcija nepristranosti i nepotkupljivosti javnih dužnosnika, čija je vrijednost u 2013. godini iznosila 3,6, u odnosu na 3,0 iz 2010. godine, kao i kvaliteta usluge lokalne uprave poduzetnicima čija je vrijednost 3,8 u 2010. narasla na 4,1.

Cijelokupna fizička infrastruktura pokazala je pozitivne promjene; razvijenost opće infrastrukture doživjela je pozitivnu promjenu u vrijednosti, promjenom sa 3,8 na 4,1 u 2013. godini. Potrebno je istaknuti promjene u razvijenosti lučkih objekata i vodenih putova – u 2010. godini vrijednost je bila niskih 1,5 da bi 2013. godine ipak postigla

promjenu na 2,7. Osim razvijenosti lučkih objekata, zrakoplovna povezanost županije s inozemstvom također je doživjela pozitivnu promjenu sa 1,2 na 2,7.

Vladavina prava nije doživjela znatnu promjenu u odnosu na 2010. godinu iako je pomak u vrijednosti sa 4,31 na 4,39, prvenstveno zahvaljujući blagim promjenama u svim indikatorima od kojih je najveća zabilježena u učinkovitosti i neutralnosti pravnog okvira, s promjenom vrijednosti sa 3,3 na 3,8.

Percepcija obrazovanja pokazala je promjenu sa 3,33 2010. godine na 3,87 u 2013. godini, počevši od same kvalitete javnih škola čija je vrijednost u 2013. godini iznosila 4,9, kao i kvaliteta obrazovanja matematike i prirodnih znanosti, čija je vrijednost bila 4,8. Moguće je da je porast vrijednosti u percipitivnim vrijednostima povezan sa prethodno spomenutim ulaganjem županije u sustav obrazovanja.

Posljednji indikator u poslovnom okruženju, financijsko tržište i lokalna konkurencija bilježi niske vrijednosti i u 2010. i u 2013. godini u rasponu od 2,1 do 4,5. Najznačajnije promjene zabilježene su u dostupnosti kredita bez jamstva, gdje je zabilježena promjena ocjene 2,0 na 2,5 kao i promjena ocjene dostupnosti kredita za inovativne i rizične projekte, čija je ocjena 1,7 narasla na 2,1. Najveću vrijednost bilježi promjena ocjene intenziteta konkurencije na tržištu županije, čija je vrijednost 2010. iznosila 4,0 a 2013. 4,5.

5.3.2. Poslovni sektor

Indikatori koji spadaju pod poslovni sektor ukazuju na blage promjene; investicije i poduzetnička dinamika u pokazuje promjenu u odnosu na 2010. godinu, gdje je zabilježen pomak sa 13. na 12. mjesto. Iako je u pitanju cjelokupan pomak indikatora, podindikator bilježe pad u svojim vrijednostima. Primjerice, udjel investicija u opremu u ukupnim investicijama prema lokaciji objekta pao je sa 39,5% 2010. godine na 24,6% 2013. godine, kao i postotak investicija u novu dugotrajnu imovinu MSP, koji je pao sa 6,7 na 4,8%.

Razvijenost poduzetništva bilježi cjelokupan pomak ranga sa 19. na 18. mjesto, no kao što je slučaj i kod prethodnog indikatora, podindikator bilježe pad u vrijednostima.

Obrt i slobodna zanimanja per capita padaju sa 14,7 na 13,8 u 2013., kao i broj zaposlenih MSP per capita, čija vrijednost pada sa 7,1 na 6,8. Konačno, bruto dodana vrijednost po zaposlenom u industriji pada sa 145,6 na 118,5.

BDP per capita u 2013. godini iznosio je 81,4 dok je broj nezaposlenih ukupno per capita pao sa 34% u 2010. godini na 23,6%. Postotak nezaposlenih u dobi od 25 do 64 godine pao je sa 18% na 12%, ali je postotak nezaposlenih koji su nezaposleni duže od 12 mjeseci 2013. iznosio čak 47,3%, što je zapravo pomak u odnosu na 2010. kada je postotak iznosio 50,6.

U percipitivnim indikatorima i dalje se bilježi pozitivna promjena; u tehnologiji i inovativnosti svi podindikatora bilježe porast prosječne ocjene, osim zastupljenosti proizvodnje više dodane vrijednosti čija vrijednost pada sa 3,9 na 3,7. Istaknuta promjena zabilježena je u ulaganju poduzeća u istraživanje i razvoj čija vrijednost je pokazala pozitivnu promjenu sa 2,7 na 3,5.

Najznačajnija promjena zabilježena je u razvijenosti i raširenosti proizvodnih klastera čija vrijednost je narasla sa 2,1 u 2010. godini na 3,2 u 2013. godini. Značajnu ulogu u promjeni vrijednosti vjerojatno je igralo osnivanje VIRDIS-a, drvnog klastera Virovitičko-podravske županije čija uloga je jačanje drvnoprerađivačke industrije, aktivno korištenje i povezivanje sa znanstvenim institucijama kako bi ostvarili bolji finalni proizvod, novo zapošljavanje, ali i smanjenje troškova rada članica klastera⁴³. Treba istaknuti kako se VIRDIS financira sredstvima EU fondova kroz operativni program za regionalnu konkurentnost.

Posljednji indikator percipitivnog podindeksa je marketing i menadžment, čije su vrijednosti porasle u odnosu na 2010. godinu, ponajviše u ocjeni samostalnosti lokalnih poduzeća u u distribuciji i marketingu proizvoda i usluga, čija je vrijednost narasla sa 3,8 na 4,5. Međutim, pad u ocjeni zabilježili su spremnost na prijenost prava na odlučivanje na niže upravljačke razine, čija je ocjena pala sa 3,9 na 3,6, te kvaliteta suradnje poslodavaca i radnika, čija je ocjena u odnosu na 2010. kada je iznosila 4,0 pala na 3,8.

⁴³ S. Kadić, *Osnovan Hrvatski drvni klaster*, 2. veljače 2013, Glas Slavonije, dostupno na glas-slavonije.hr (pristupljeno 14.09.2016.)

ZAKLJUČAK

Iako je Hrvatska mala država velikih mogućnosti, s nebrojenim prirodnim resursima, tužna istina je kako su ti resursi nedovoljno iskorišteni. Na temelju prezentiranih podataka može se zaključiti kako je pred Hrvatskom još uvijek veliki posao kako bi se postigla ravnoteža u razvijenosti regija, te se problemi poput iseljavanja stanovništva moraju ozbiljno shvatiti. Srećom, ulaskom u Europsku Uniju Hrvatska si je otvorila vrata novim mogućnostima koje dosad nije imala, što ju stavlja u prednost u odnosu na ostale manje razvijene države Europe, te se može zaključiti kako vrlo bitnu ulogu u razvoju imaju sredstva koja omogućuje Europska unija putem projekata za razvoj, koje je Hrvatska počela polako ali sigurno sve više koristiti.

Potrebno je na pravilan način iskoristiti sredstva koja se nude kako bi se potaknuli ključni čimbenici za razvoj, počevši od samog ljudskog resursa. Cjelokupno obrazovanje može se istaknuti kao ključ napretka kako bi stvorili učinkovito društvo koje će težiti poboljšanju i razvoju, kako regija, tako i države u cjelosti. Putem povlačenja sredstva iz fondova može se investirati u male i srednje poduzetnike kako bi se stvorila nova radna mjesta ili dodatne edukacije za već sposobne radnike kako bi se pojačala njihova zapošljivost, čime se potencijalno može spriječiti daljnji odljev mozgova s kojim je Hrvatska sve više suočena, bilo zbog velike stope nezaposlenosti ili jednostavno uvjeta koji nisu zadovoljavajući za visokoobrazovane i radno sposobne mlade ljude.

Očito je kako svaka županija varira po kvaliteti čimbenika koji utječu na njezinu konkurentnost, a nakon predstavljanja konkurentnosti županija, sa sigurnošću se može zaključiti kako veliku ulogu igra regionalni indeks konkurentnosti, koji je temelj za formiranje strategija kojima će se na pravilan način identificirati i osnažiti čimbenike konkurentnosti koji nisu na zadovoljavajućoj razini. Tek preostaje vidjeti na koji način će se razvijati budućnost hrvatskih regija i hoće li kroz sljedeće godine doći do značajnijih promjena konkurentnosti ili do toliko spominjane regionalizacije Hrvatske koja bi mogla biti tek prvi korak pri jačanju konkurentnosti Hrvatske.

POPIS LITERATURE

Knjige:

Bičanić, R. Ekonomska podloga hrvatskog pitanja i drugi radovi, Pravni fakultet u Zagrebu, Organizator, Zagreb, 1995.

Čavrak, V. (Ur.) Gospodarstvo Hrvatske, Politička kultura, Zagreb, 2011.

Družić, I. (Ur.) Hrvatski gospodarski razvoj, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Politička kultura, Zagreb, 2003.

Družić, I. (Ur.), Hrvatsko gospodarstvo, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Politička kultura, Zagreb, 1998.

Publikacije:

Annoni, P., Dijkstra, L. (2013) EU Regional Competitiveness Index RCI 2013, European Union, Joint Research Center, Luxembourg: Publications Office of the European Union

Bajo, A., Primorac, M., Sopek P., Vuco M., Neto fiskalni položaj županija od 2011. do 2013. (2015.), Institut za javne financije, Zagreb

Europska unija, Ured za publikacije Europske unije (2014), Regionalna politika Europske Unije, Luxembourg

Hrvatski zavod za zapošljavanje: Mjesečni statistički bilten (2016.)

Nacionalno vijeće za konkurentnost i UNPD Hrvatska (2013.) Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske 2013. godine, UNDP, Zagreb

Republika Hrvatska - Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i stanovanja - Zavod za prostorno planiranje: Strategija prostornog uređenja Republike Hrvatske (1997.)

Schwab, K. (ed.), The Global Competitiveness Report 2013–2014, World Economic Forum, Geneva, 2013.

Službeni list Europske Unije (2013.) Uredba (eu) br. 1300/2013 europskog parlamenta i vijeća od 17. prosinca 2013. o Kohezijskom fondu i stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 1084/2006

Službeni list Europske Unije (2013.) Uredba EU parlamenta i vijeća o Europskom fondu za regionalni razvoj i o posebnim odredbama o cilju „Ulaganje za rast i radna mjesta” te stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 1080/2006

Članci

I. Bošnjak, *Dosta je županija, dolazi vrijeme regija!*, Glas Slavonije, 15. veljače, 2014, dostupno na Glas-slavonije.hr (pristupljeno 06. rujna 2016.)

HINA, *Gdje vlada najveća navala? Stigle rang-liste najpoželjnijih studijskih programa u Hrvatskoj*, Jutarnji list, 18. srpnja 2016, dostupno na jutarnji.hr (pristupljeno 13. rujna 2016.)

M. Vermezović Ivanović, *Istarske željeznice: Krenite vlakom, dođite busom 2u1*, 19. travnja 2014, Glas Istre, dostupno na glasistre.hr (pristupljeno 13. rujna 2016.)

S. Kadić, *Osnovan Hrvatski drvni klaster*, 2. veljače 2013, Glas Slavonije, dostupno na glas-slavonije.hr (pristupljeno 14.09.2016.)

Internet izvori:

Brodski vjesnik, *Regionalizacija Hrvatske* [website] 2016, <http://www.brodskivjesnik.hr/politika/item/261-regionalizacija-hrvatske> (pristupljeno 06. rujna 2016.)

European commission press release database, *European commision, Press release* [website] 2014, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-1128_en.htm (pristupljeno 10. rujna 2016.)

Europska Komisija, *Klimatska politika EU* [website], 2016, http://ec.europa.eu/clima/citizens/eu/index_hr.htm (pristupljeno 08. rujan 2016.)

Europska Komisija, Regionalna politika, *Fond solidarnosti EU* [website] http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/thefunds/solidarity/index_hr.cfm (pristupljeno 10. rujna 2016.)

Europska Komisija, Regionalna politika, *Kohezijski fond* [website], 2016 http://ec.europa.eu/regional_policy/hr/funding/cohesion-fund/ (pristupljeno 09. rujan 2016.)

Europska Komisija, Zapošljavanje, socijalna pitanja i socijalna integracija, *Europski socijalni fond* [website] <http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=46&langId=hr&keywords=&theme=0&country=383&list=1> (pristupljeno 09. rujan 2016)

Europski fondovi EU, *SRR RH za razdoblje do kraja 2020.* [website], 2016, <http://europski-fondovi.eu/content/nacrt-prijedloga-strategije-regionlanog-razvoja-rh-za-razdoblje-do-kraja-2020-godine> (pristupljeno 13. rujna 2016.)

Europski-fondovi EU, „*Europski fond za regionalni razvoj*“ [website], <http://europski-fondovi.eu/sites/default/files/Europski%20fond%20za%20regionalni%20razvoj.pdf> (pristupljeno 08. rujan 2016)

Eurostat, *GDP per capita* [website] 2016, http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/GDP_per_capita_consumption_per_capita_and_price_level_indices (pristupljeno 10.09.2016.)

IDA-Istarska razvojna agencija, *O nama* [website] 2016 <http://www.ida.hr/index.php?id=32&L=0%20%20%2F%22%22> (pristupljeno 14. rujna 2016.)

Ipress, *Liječnik Hitne u Istri, dr. Ivor Ković, jedan od 36 liječnika koji odlaze iz Hrvatske* [website] 2013, <http://ipress.rtl.hr/hrvatska/lijecnik-hitne-u-istri-dr-ivor-kovic-jedan-od-36-lijecnika-koji-odlaze-iz-hrvatske-28832.html> (pristupljeno 13. rujna 2016.)

Istarski hr, *Jakovčić: Regionalizacija Hrvatske i regionalna autonomija bit će centralna tema IDS-a* [website], 2013 <http://www.istarski.hr/node/9322> (pristupljeno 06. rujna 2016.)

Ministarstvo gospodarstva, *Ministarstvo gospodarstva predalo službenu prijavu Fondu solidarnosti EU za naknadu šteta zbog poplava* [website], 2014,

<http://www.mingo.hr/page/ministarstvo-gospodarstva-predalo-sluzbenu-prijavu-fondu-solidarnosti-eu-za-naknadu-steta-zbog-poplava> (pristupljeno 10.rujna 2016.)

Poslovni forum, *Zakon o Fondu Socijalističke Hrvatske za razvoj* [website] <http://hrvatska.poslovniforum.hr/nn-arhiva/0004c/04cb7.asp> (pristupljeno 05.rujna 2016.)

Republika Hrvatska – Državni zavod za statistiku, *Statistički ljetopis, upravno-teritorijalni ustroj* [website] 2007., http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/ljetopis/2007/02-bind.pdf (pristupljeno 05. rujna 2016.)

T. Jovanović, *Slavonija izumire! Preko 6000 osoba prijavilo iseljavanje s područja Osijeka* [website] 2015 <http://www.tportal.hr/vijesti/hrvatska/383749/Slavonija-izumire-Preko-6000-osoba-prijavilo-iseljavanje-s-podrucja-Osijeka.html> (pristupljeno 07. rujna 2016.)

The World Bank, *Population, total* [website] 2016, <http://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL> (pristupljeno 11.rujna.2016.)

UN Data, *Statistics, City population by sex, city and city type* [website] 2016, <http://data.un.org/Data.aspx?d=POP&f=tableCode%3A240> (pristupljeno 07. rujna 2016.)

Virovitičko-podravski županija, Virovitičko-podravski županija rekorder u Hrvatskoj sa 150 milijuna kuna uloženi u nove školske objekte [website] 2015, <http://www.vpz.hr/2015/10/06/viroviticko-podravski-zupanija-rekorder-u-hrvatskoj-sa-300-milijuna-kuna-ulaganja-u-nove-skolske-objekte/> (pristupljeno 14. rujna 2016.)

POPIS TABLICA

Tablica 1. Model regionalnog indeksa konkurentnosti

Tablica 2. Promjene u rangu županija po konkurentnosti

Tablica 3. Rang konkurentnosti županija u 2013.

Tablica 4. Usporedba RIK za Istarsku županiju 2010. i 2013.

Tablica 5. Statistički indikatori – usporedba 2010. i 2013. godine za Istarsku županiju

Tablica 6. Anketni indikatori – usporedba ocjena 2010. i 2013. godine za Istarsku županiju

Tablica 7. Usporedba RIK za Dubrovačko-neretvansku županiju 2010. i 2013.

Tablica 8. Statistički indikatori – usporedba 2010. i 2013. godine za Dubrovačko-neretvansku županiju

Tablica 9. Anketni indikatori – usporedba ocjena 2010. i 2013. godine za Dubrovačko-neretvansku županiju

Tablica 10. Usporedba RIK za Virovitičko-podravsku županiju 2010. i 2013.

Tablica 11. Statistički indikatori – usporedba 2010. i 2013. godine za Virovitičko-podravsku županiju

Tablica 12. Anketni indikatori – usporedba ocjena 2010. i 2013. godine za Virovitičko-podravsku županiju

SAŽETAK

Regija se definira kao dio zemljišne površine koju karakteriziraju određena obilježja koja je čine jedinstvenom i različitom od drugih područja. Vođenjem prema tim obilježjima formira se prikladna strategija za regionalni razvoj, odnosno podizanje regionalne konkurentnosti. Europska unija definira regionalnu konkurentnost kao sposobnost kreiranja atraktivnog i održivog okruženja za poslovanje i življenje, što dovodi do zaključka da regionalni razvoj podrazumjeva društveno-ekonomske promjene, a te promjene je potrebno konstantno analizirati i predviđati. Štoviše, potrebno je usmjeravati razvojne tokove kako bi se stvorile mogućnosti za razvoj svake regije. Hrvatska je država koja obiluje prirodnim resursima i povoljnom klimom no još uvijek je država koju karakterizira velika neravnoteža u razvijenosti regija, što je jasno definirano regionalnim indeksom konkurentnosti. Nužno je ublažiti razlike ulaganjem u sve županije jednako kako bi se podizanjem konkurentnosti svake županije podigla svezkupna konkurentnost Hrvatske.

SUMMARY

The term region is defined as a piece of land defined by certain characteristics which make her unique and different compared to other parts of territory. Guided by these characteristics, a fitting strategy is formed for regional development, i.e. furthering regional competitiveness. European Union defines regional competitiveness as the ability to offer an attractive and sustainable environment for firms and residents to live and work, which leads to conclusion that regional development means socio-economic changes, changes that must be constantly analysed and predicted. More so, it is important to guide the development flow in order to create opportunities for the growth of every region. Croatia is a country filled with natural resources and favourable climate but it is still a country characterized by a great regional imbalance, which is clearly defined by the regional competitiveness index. It is necessary to soften the differences by investing equally in all regions to raise competitiveness, which would result in raising the competitiveness of Croatia as a whole.